

**Egy konzervatív keresztény „feminista”
a Horthy-korszakban**

Dr. Májay Dezsőné Evva Sári tevékenysége

Tartalom

Bevezetés	3
Dr. Májay Dezsőné családja és társadalmi pozíciója Somogy vármegyében és országosan	9
Somogy vármegyében betöltött karitatív szerepvállalása.....	12
<i>A Kaposvári Jótékony Nőegylet.....</i>	<i>12</i>
<i>A Kaposvári Anya- és Gyermekvédő Egyesületet.....</i>	<i>14</i>
<i>Kaposvári Szociális Misszió</i>	<i>15</i>
Ars poeticája novellái és könyvei tükrében.....	18
Összegzés	28
Mellékletek:.....	30
Források és irodalom	33

Bevezetés

A 19–20. század fordulóján indult el az a folyamat, melyet ekként fogalmazhatunk meg: a nő, mint komplex személyiség, kilépett a „közéleti színpadra”, sőt emellett a nők megjelentek a politikai színtéren is. Magyarországon is elindult a küzdelem az általános választójogért körükben ugyanúgy, mint Nyugat- és Közép-Európában. A jelenség vizsgálata a nőtörténet-kutatás nemzetközi hálózatba való belehelyezését is jelenti, valamint annak nemzetközi dimenzióját is mutatja. A megfigyelést a hazai társadalomtörténet szakértője, Böhm Antal is alátámasztja, aki szerint a „női emancipáció” Európa-szerte csak nagyon lassan bontakozott ki, például Svájcban 1971-ben kaptak választójogot.. Élen jártak a női polgárjogok kiterjesztésében a ma is fejlett Skandináv országok, ahol legelőször kaptak szavazati jogot a nők (Finnország: 1906, Norvégia: 1907, Dánia: 1915).¹ E tekintetben Magyarország nem tekinthető elmaradottnak, hiszen 1920-ban a Friedrich-kormány alatt kiterjesztették az általános választójogot a nőkre is, azonban ezt 1922-ben megváltoztatták és szigorították a törvényt.²

A hazai kutatásban 1920 és 1945 közötti nők társadalmi szerepével és közéleti szerepvállalásával kevesen foglalkoztak részletesen, a legtöbb munka jelentős része a nők második világháború alatt betöltött szerepére helyezte a hangsúlyt, míg más összefoglaló munkák a társadalom egészét vizsgálták, vagy csupán a nők egy kifejezett rétegének helyzetét vették górcső alá. Mivel a nők életét a korszakban egy-egy személyen keresztül tudjuk rekonstruálni, illetve a nőket tömörítő egyletek fennmaradt jegyzőkönyvei alapján, ezért nem könnyű feladat összegző módon írni a kérdésről. A nő, mint történelmi szereplő, mindenhol megjelenik, azonban „térnyerése” lassú folyamat, sokszor csak a kiemelkedő alakok munkásságán keresztül derül fény bizonyos dolgokra. Konkrétan a magyarországi kutatásokban a fontosabb összegzések közül Böhm Antal *A XX. századi magyar társadalom* című könyve a század társadalomfejlődését elemezte, különös tekintettel a női emancipációra, valamint rávilágított a nők politikai szerepvállalásának fontosabb tényezőire.³ Kéri Katalin *Hölgyek napernyővel* című könyvében a dualizmus kori magyarországi nők legfontosabb jellemzőiről írt, és ismertette a nőkérdésről szóló 18–19. századi munkákat. Beszámolt a korban jellemző női hivatásokról és a nők politikai jogairól. Külön tárgyalta a századfordulón megjelent országos női egyesületeket.⁴ Újabb jelentős

¹ Böhm Antal: *A XX. századi magyar társadalom*. Korona, Budapest, 1999. 85–86. o.

² Püski Levente: *Demokrácia és diktatúra között. A Horthy-rendszer jellegéről*. In: Romsics Ignác (szerk.): *Mítoszok, legendák, tévhitek a 20. századi magyar történelemről*. Osiris, Budapest, 2002.

³ Böhm 1999. 85–86. o.

⁴ Kéri Katalin: *Hölgyek napernyővel. Nők a dualizmus kori Magyarországon 1867–1914*. Pro Pannonia, Pécs, 2008.

kutatások a témában az elmúlt pár évben keletkeztek. Virányi Péter *Nők a hátszágban. Női sorsok és szerepek a második világháború alatt* című tanulmánykötete a második világháború időszakában térképezte fel a nők szerepét, illetve jelenített meg egy-egy női sorsot. A tanulmányok összessége rávilágított arra, hogy a második világháború is felgyorsította a nők társadalmi szerepének felértékelődését. A háziasszonyok dolgozó nővé váltak, gyárakban, vállalatoknál, a hadseregben is dolgoztak, és a háztartásokban is helyt álltak. Ugyanakkor a társadalom egyik legkiszolgáltatottabb csoportját alkották.⁵ A kötetben Virányi Péter is publikált egy tanulmányt, amelyben az USA-ban élő nők helyzetét vizsgálta összehasonlítva a Magyarországon élőkével.⁶ Fedeles-Czeferner Dóra *Hattyúdal* című munkájában országosan és nemzetközi viszonylatban a második világháború ideje alatt működő nőegyletek munkásságát térképezte fel. A szerző külön rávilágított arra, hogy a Horthy-korszak nem kedvezett a nőmozgalmaknak. Tormay Cécilenek⁷ azonban sikerült egy nőket tömörítő, konzervatív szervezetet megalapítani 1919-ben Magyar Asszonyok Nemzeti Szövetsége névvel. Tormay Cécile író nő szembe helyezkedett a feminista eszmékkel, azonban mégis kitört a nők társadalmilag elvárt szereptípusából és tevékenyen részt vett a közéletben, támogatta a nők tanulási jogát is.⁸ Fedeles-Czeferner Dóra egy önálló monográfiában az országos nőegyletek munkásságát dolgozta fel és mutatta be. A könyv az Osztrák-Magyar Monarchia alatt létrejött női mozgalmakat tárgyalta országos és nemzetközi viszonylatban.⁹ Szécsi Noémi *Régen minden lánynak jutott férj* című munkájában szólt a nőnevelés fontosságáról, a nők tanulási lehetőségeiről, fókuszálva az óvónői és tanítói pályákra. Feltárta, hogy a nők előtt megjelentek a kenyérkereseti lehetőségek, végigvezette, hogyan kerülhettek az egyetemekre és kezdhettek hivatalt is vállalni.¹⁰

Kádár Juditnak több tanulmánya született Horthy-korszakban élő írónőkről. Az egyik cikke Tormay Cécilről íródott, ami kiválóan bemutatja az írónő nézeteit, politikai eszmerendszerét *Bujdosó* című műve alapján. Kitért Tormay Cécile családi, rokonsági kapcsolatára és ezáltal

⁵ Nők a hátszágban. Női sorsok és szerepek a második világháború alatt. Szerk. Virányi Péter. Kronosz, Pécs, 2022.

⁶ Virányi Péter: „Rosies the Riveter”. In: Nők a hátszágban. Női sorsok és szerepek a második világháború alatt. Szerk. Virányi Péter. Kronosz, Pécs, 2022. 227–252. o.

⁷ Tormay Cécile (1875–1937): író, műfordító, a Magyar Asszonyok Nemzeti Szövetségének megalapítója és örökös országos elnöke, a „Kormányzó Úr Ő Főméltósága teljes elismerésének” birtokosa és a Korvin-Koszorú tulajdonosa, a Népszövetség Szellem Együttműködési Bizottságának a tagja, a *Napkelet* szerkesztője, alapítványi hölgy.

⁸ Fedeles-Czeferner Dóra: *Hattyúdal*. In: Nők a hátszágban. Női sorsok és szerepek a második világháború alatt. Szerk. Virányi Péter. Kronosz, Pécs, 2022. 253–276. o.

⁹ Fedeles-Czeferner Dóra: *Nőmozgalom, nemzetköziség, önreprezentáció. Feministák az Osztrák-Magyar Monarchia alkonyán*. Kronosz, Pécs, 2023.

¹⁰ Szécsi Noémi: *Régen minden lánynak jutott férj. A nők neveltetése és szereplehetőségei a 19–20. századfordulóján*. Park Könyvkiadó, Budapest, 2024.

családi helyzetére is, ugyanis ezek a kapcsolatok hozzájárultak irodalmi munkásságához.¹¹ Másik két tanulmánya a sokat megélt keresztény konzervatív feminista Kosáryné Réz Lola író nő könyveit tárgyalja különböző szempontból. *Az elfojtás szerepe a társadalmi identitás létrehozásában. Bűntudat és bűnhődés Kosáryné Réz Lola műveiben* című tanulmányában a Freud pszichoanalízisre támaszkodva veszi górcső alá az ő műveit, középpontba helyezve a csók szó értelmezését. Kádár Judit kitér arra is, hogy a katolikus tanok miként járulnak hozzá az elfojtáshoz és okoznak szenvedést egy nő életében.¹² *A női genealógia, mint hitvallás. Kosáryné Réz Lola antirasszista történelmi regénytrilógiája* című munkában pedig Kádár Judit Kosáryné Réz Lola tetralógiáját elemzi és rávilágít arra, hogy a könyvben a férfialakok neve határozta meg a jellemüket, nem pedig a nemzetiségi hovatartozásuk.¹³

Az áttekintett munkák tanulsága, hogy a 21. században egyre inkább felértékelődik a megelőző évtizedekben kissé elhanyagolt nőtörténet mint kutatási téma. Előtérbe került a vidéki nők életének kutatása is, akik a saját erejükből értek el és vittek véghez olyan tetteket, amelyek az adott korban, az adott társadalmi rétegekre, melyekben tevékenykedtek, nagy hatást gyakoroltak.

Dr. Májay Dezsőné Evva Sára (1885–1962) a kaposvári helyi társadalom hölgyeinek egyik legjelentősebb alakja volt. Pályafutása, közéleti tevékenysége vizsgálatának legnagyobb tanulsága, amit előljáróban megfogalmazhatunk, hogy alakját történeti szempontból az előbb említett híres női alakok közé sorolhatjuk. Életpályájának meghatározó vonulata, hogy „konzervatív feministaként” áttörve a klasszikus családi határokat a férje oldalán, hitvese sorsát is erősítve, egy nagyon sikeres saját életutat is megvalósított, ami 1944-ig tartott. Ez az életút két szálon futott. Az egyik szál a tradicionális szerepet betöltő feleség és édesanya szerepe, a másik pedig a jóteknokodó közéleti hölgy vagy asszony szerepe. Ez utóbbi sors is két szálon futott, egyik a közéleti, de nem a politika frontvonalában lévő női szerep, a másik a finom női lélekből fakadó, klasszikus, jóteknokságra is figyelmet fordító női pályakép. Evva Sári a korabeli társadalmi elithez tartozott, mind somogyi, mind pedig országos viszonylatban. Természetszerűleg nála a közéleti tevékenység, az irodalmi ambíciók és kifejezés vágya és a politika szférája néha metszi és kiegészíti egymást. Írásaiban tükröződött a kor társadalmi helyzete és szemlélete. Több műfajban alkotott, írt lányregényeket, meséket, színdarabokat és politikai nézeteit is kifejtette cikkeiben. A felsorolt három sík kutatása tanulságos megállapításokra adott alkalmat,

¹¹ Literature, 45. évf., 3. szám, 2019. december 4. 262-285. o.

¹² Társadalmi Nemek Tudománya: Interdiszciplináris Tudományos eFolyóirat, 4. évf., 1. szám, 2014. 28–43. o.

¹³ Uo., 1. évf., 1. szám, 2011. 36–46. o.

amelyek dolgozatunk pilléreit jelentik. Mindehhez hozzá kell tenni, hogy Dr. Májay Dezsőné a szélsőséges feminizmustól elhatárolódott, azonban tevékenységével a Horthy-korszakban elvárt női szerepből kitört, ilyen módon jellemezhető feministaként is.¹⁴

Dolgozatunkban a történeti elméleti kereteket Romsics Ignác¹⁵ és Gyáni Gábor¹⁶ munkái jelölték ki számunkra. Ezek országos viszonylatban mutatták be a társadalmi folyamatokat. Gyáni Gábor több nőtörténettel kapcsolatos, általános és átfogó munkát jelentetett meg, Romsics Ignác a 20. századi Magyarország helyzetét kutatta átfogóan, részletesen kitérve a társadalmi rétegződésre és problémákra. Külön könyve jelent meg a Horthy-rendszerről, amelyben a korszak sajátosságait elemezte. Bár átfogó kutatások folynak és Császár Kinga *A „nőkérdés” Magyarországon, különös tekintettel a nők munkaerőpiaci helyzetére Somogy vármegyében (1867–1918)* című doktori disszertációja somogyi vonatkozásban taglalja a nők helyzetét, de a Horthy-korszakra vonatkozóan Somogy vármegyei viszonylatban még nem keletkezett elemzés, sem társadalmi, sem nőtörténeti téren.¹⁷ Dr. Hoss József, egykori kaposvári plébános, majd veszprémi kanonok és nagyprépost munkája Kaposvár vallási fejlődésének történetét, ezen belül is Somogy vármegye vallási megosztottságát tárta fel. Bemutatta a korszakban végbemenő egyházi beruházásokat és fejlesztéseket.¹⁸ A *Közjegyzők Közlönyében* megjelent egy rövid cikk: dr. Májay Dezső királyi közjegyző életét írja le. A pár oldalas tanulmányon kívül azonban senki sem foglalkozott a család és feleség életével, munkásságával.¹⁹ A somogyi sajtó bemutatásához, melynek áttekintése elengedhetetlen volt munkánkhoz, Paál László Horthy-korszakban működő lapok történetét feldolgozó könyvét vettük alapul.²⁰

Tanulmányunkban egy elfeledett somogyi író, dr. Májay Dezsőné Evva Sári írásain keresztül szeretnénk feltárni a 20. században uralkodó társadalmi viszonyokat Somogy vármegyében. Továbbá bemutatjuk a vármegyében működő főbb egyleteket, melyeknek dr. Májay Dezsőné tagja volt, s amelyek a szociális-társadalmi segítségnyújtás céljából sokban hozzájárultak a szegények helyzetének javításához. Ebben az időszakban nemcsak a fővárosban

¹⁴ A feminizmus értelmezhető politikai eszmeként is, azonban nem politikai eszmetörténetet írtam, hanem egy egyéni életút rekonstruálását és feltérképezését kíséreltem meg.

¹⁵ Romsics Ignác: *A Horthy-korszak. Válogatott tanulmányok*. Helikon, Budapest, 2017.; Romsics Ignác: *Magyarország története a 20. században*, Osiris, Budapest, 2010. 126–127. o.

¹⁶ Gyáni Gábor: *A nő élete – történelmi perspektívában*. Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történelemtudományi Intézet, Budapest, 2020.; Gyáni Gábor – Kövér György: *Magyarország társadalomtörténete a reformkortól a második világháborúig*. Osiris, Budapest, 2001. 187–389. o.

¹⁷ Dr. Császár Kinga: *A „nőkérdés” Magyarországon, különös tekintettel a nők munkaerőpiaci helyzetére Somogy vármegyében (1867–1918)*. PTE ÁJK, Pécs, 2019.

¹⁸ Dr. Hoss József: *A kaposvári plébánia története*. Egyházmegyei Könyvnyomda, Veszprém, 1948.

¹⁹ Csillag Attila: *Közjegyzők Közlönye*, 2011. (15/58. évfolyam), 3. szám, 81. o.

²⁰ Paál László: *Somogy Megye sajtója (1863–2007)*. Axel Springer-Magyarország Kft. Somogy Megyei Irodája, Kaposvár. 2010. 75–83. o.

működtek nőegyletek, hanem vidéken is, még ha nem is játszottak politikailag jelentős szerepet – a somogyi példa ezek közül való.

Dolgozatunk másik célkitűzése dr. Májay Dezsőné perszonális kapcsolati hálójának a feltérképezése, annak megállapítása a korabeli Somogy vármegyei és budapesti sajtó alapján, valamint azoknak a személyeknek a kijelölése, akikkel tartotta a kapcsolatot, és akik között országosan ismert személyek is voltak, mert ennek alapján társadalmi pozíciója vizsgálható

Továbbá a dr. Májay Dezsőné Evva Sári – írói álnevéen Balásházy Péter – által írt novellákat, könyveket és levéltárban megőrzött, lejegyzett közéleti felszólalásait is szeretnénk elemezni – legalábbis a témánk szempontjából releváns vonatkozásokat –, országos dimenzióba helyezni. A források lelőhelye, amelyek a dolgozatban feldolgozásra kerültek, a Magyar Nemzeti Levéltár Somogy Vármegyei Levéltárában található, a 2023-as fondjegyzék jelzete szerint a XIV. 66. számon. Ez az iratanyag az író nő írógéppel írt kéziratait tartalmazza, melyek közül a legtöbb pár oldalas novella, illetve egy-egy hosszabb színdarab. (Néhány, a hagyatékban fennmaradt, általa írt színmű sajnos olyannyira töredékes és hiányos, ezeket nem tudtuk témánk feltárásához felhasználni. Az irategység tartalmaz egy beszédet is, melyet nem tudunk azonosítani, nem tudjuk, hogy hol és mikor hangozhatott el, illetve még nem dolgoztunk fel egy német nyelvű levelet, egy rokonának írt és további magyar nyelvű leveleket Stephaich Pálné alispánnénak.²¹) Az író nő kéziratai, néhány levele, a levéltár átépítése során kerültek elő. Dátummal nincsenek ellátva, de az intézmény munkatársainak útmutatása alapján a dokumentumok megtalálása során, valamint a tartalmi vonatkozások miatt az 1920 és 1930 közötti időszakra datálhatjuk keletkezésüket. Az ebben a fondban található hagyatéki anyag között Evva Sári novellái, novellatöredékei sokszor a női sors nehézségeit ábrázolják, és mindig tanulsággal szolgálnak olyan fiatal nők számára, akik tanulmányaikat befejezték és már családalapításba kezdtek, de tapasztalatlanok egy jó háztartás vezetésében. Több felszólalása és novellája szól arról, hogy a női munkát meg kell becsülni, tanácsokat adott, hogyan legyen egy hölgy jól felkészülve a különböző helyzetekre praktikusán a keresztény katolikus eszméket szem előtt tartva. Nemcsak a fiatal és középkorú hölgyeket szólította meg, hanem az anyákat és gyermekeiket is a tanmeséivel.

²¹ Stephaich Pálné (?–?): Stephaich Pál alispán felesége. Leánykori neve nem maradt fenn. A felsorolt dokumentumok tartalmuk alapján nem relevánsak témánk szempontjából.

A munkánk során feltárt másik levéltári forrás egység szintén a Somogy Vármegyei Levéltárból került elő: a Kaposvári Jótékony Nőegylet jegyzőkönyve, és a X. 206. fondjelzettel van ellátva. Az iratcsoport 1891-től 1931-ig tartalmazza az egylet jegyzőkönyveit.

Elengedhetetlen a sajtó mint forráscsoport feltérképezése és használata ebben a témában. A budapesti, illetve országos lapok közül, amelyekben dr. Májay Dezsőné publikált, talán a legjelentősebb a *Budapesti Hírlap*²² című napilap, amely 1881-től 1939-ig működött, nemzeti és konzervatív értékeket közvetített, a kormánypárttal értett egyet. Az *Élet* című irodalmi folyóiratban rendszeresen jelentett meg az író közélettel, társadalmi problémákkal foglalkozó novellákat. 1900 és 1944 között működő szépirodalmi és kritikai hetilap volt. Konzervatív keresztény értékeket képviselt, de olyan híres írók is publikáltak benne, mint Kosztolányi Dezső. Szerkesztője Rákosi Jenő volt.²³ A *Katholikus Szemlében* is jelentek meg művei. A lap 1887-től 1944-ig működött a Szent István Társulat kiadásában.²⁴ A *Magyar Kultúra* szintén keresztény értékeket közvetítő lap volt, 1913–1944-ig működött.²⁵ Az *Új-Idők* 1894 és 1949 között működő képes hetilap és irodalmi kritikai szemle, szerkesztője Herczeg Ferenc volt, aki olyan írásokat válogatott a lapba, hogy azt a fiatal gyerekek is olvashassák és megérthessék. Olyan híres magyar írók és költők is publikáltak az újságban, mint Mikszáth Kálmán és Radnóti Miklós. A Somogy vármegyében megjelenő újságok közül, amelyekben megjelentette műveit, az egyik az *Új-Somogy* című lap volt. A napilap a hétfők kivételével minden nap megjelent 1919–1944-ig. Szintén a keresztény értékeket képviselte és nemzeti nézeteket vallott. A bolsevista eszmerendszert elítélte. A korszakban ugyanebben az időben működött a *Somogyi Újság*, szintén 1944-ig. Ez a napilap keresztényszocialista értékeken alapult, a keresztény olvasóbázisra támaszkodott. E két utóbbi lap között azonban ellentét feszült, hiszen mindegyik elméleti és elvi kérdésekkel foglalkozott.²⁶ A közös ezekben a lapokban, hogy 1944-ben mindegyik megszűnt a Horthy-korszak befejeztével. Ezekben a lapokban írt dr. Májay Dezsőné, így a lapok megszűnésével már nem volt publikálási lehetősége.

A dolgozattal alapvető célunk bemutatni Dr. Májay Dezsőné munkásságán keresztül Somogy vármegye társadalmi életének élénkségét a két világháború közti időszakban, a jótékony katolikus szervezetek és egyletek működésében létrejött események fontosságát, karitatív tevékenységeiket, melyek nagyban hozzájárultak a megye jólétéhez és a szegények

²²Tóth Dezső – Vargha Kálmán (szerk.): Kortársak Móricz Zsigmondról I. Tanulmányok és Kritikák (1900–1919.) A Magyar Tudományos Akadémia Irodalomtörténeti Intézete, Budapest, 1958. 485. o.

²³ Uo. 486. o.

²⁴ Uo. 487. o.

²⁵ Uo.

²⁶ Paál 2010. 75–83. o.

megsegítéséhez. Továbbá szeretnénk az író nő jellemét megismertetni a novellái és könyvei értelmezésével, valamint rokonsági és perszonális kapcsolatait feltérképezni a Somogy vármegyei sajtó alapján. További célkitűzéseink, hogy művei bemutatásával és novellái rövid elemzésével világszemléletéről, gondolkodás módjáról és alakjáról egy összegző képet adjunk, hiszen karaktere sokban hozzájárult Kaposvár fejlődéséhez és a katolikus közösség összetartásához.

Dr. Májay Dezsőné családja és társadalmi pozíciója Somogy vármegyében és országosan

Dr. Májay Dezsőné Evva Sári 1885-ben született, híres közéleti emberekkel, művészekkel és írókkal rendelkező családba. Sajnos, Dr. Májay Dezsőné iskolázottságáról nincs információnk. Édesapja a Népszínház igazgatója volt 1881-től²⁷ egészen 1912-ig, haláláig, erről sógora, Rákosi Jenő²⁸ lapja, a *Budapesti Hírlap* is beszámolt.²⁹ Édesanyja Rákosi Mártha (?–1933), a híres Rákosi családból származik. Dr. Májay Dezsőné nem véletlenül kezdte pályafutását a *Budapesti Hírlapban*, mivel azt nagybátyja, Rákosi Jenő szerkesztette. Írói pályafutása kezdetén Balás-házy Péter néven publikálta írásait, amit akkor is megtartott, mikor már igazi nevét használva is jelentetett meg műveket. Arról nincs adatunk, hogy miért ezt a férfi nevet választotta és miért írt álnéven. Ezen kívül a Rákosi családhoz még két nevesebb személyiség is tartozott, egyikük házasság során Rákosi Márthának – Evva Sári édesanyjának leánytestvére – Rákosi Szidónia (1852–1935)³⁰, a kor híres színésznője volt. Rokonsági kapcsolatukat mutatja az a gyászjelentés is, amely Rákosi Mártha halálózása alkalmából íródott.³¹ A másik személy Rudnyánszky Ferenc, honvédhuszárőrnagy volt (?–?), Evva Mártha (1895–1930) férje, a távlovaglás megteremtője volt.³² A családi, rokonsági kapcsolatok szemléltetése végett egy saját készítésű családfát is melléeltünk (lásd az első számú mellékletet).

²⁷ A Hon, Budapest, 19. évfolyam, 16. szám, 1881. január 17., 1. o.; Ellenőr, Budapest, 13. évfolyam, 27. szám 1881. január 17. 2. o.; Pesti Hírlap, 3. évfolyam, 16. szám, 1881. január 17., 3. o.

²⁸ Rákosi Jenő (1842–1929): publicista és drámaíró, a Budapesti Hírlap szerkesztője.

²⁹ Budapesti Hírlap, 32. évfolyam, 242. szám, 1912. október 13., 1. o.

³⁰ Rákosi Szidónia (1852–1935): 1870-ben végezte el a Színiakadémiát, majd a Budai Népszínházba kapott állását, de kapott szerepeket a Nemzeti Színházban és a Vígszínházban is. 1893-ban Színitanodát nyitott, ami haláláig működött. 1909-ben a Nemzeti Színház örökös tagjává nevezték ki. Férje a közismert irodalomtörténész Beöthy Zsolt volt. Öt év házasság után azonban elváltak. Házasságukból egy fiúk, Beöthy Zsigmond, született.

³¹ Somogyi Újság, 15. évfolyam, 247. szám, 1933. október 29. 4. o.

³² Somogyi Újság, 12. évf., 172. szám, 1930. július 31., 3. o.

Dr. Májay Dzesőné házassága révén került Kaposvárra, ahol három jelentős egyesületben tevékenykedett, mint a Jótékony Nőegyletben, az Anya- és Gyermekvédő Egyesületben és a Szociális Misszióban. 1912-ben összeházasodott Májay Dezsővel,³³ akit 1923-ban helyeztek Kaposvárra.³⁴ Dr. Májay Dezsőt a Horthy-rendszer támogatójaként tartották számon, a Nemzeti Egység Pártja és a Magyar Élet Pártja kaposvári kerületi szervezetének volt a vezetője. A megyebizottság és a városi képviselőtestületnek is a tagja volt.³⁵ Evva Sári ebben a periódusban volt alkotói csúcán, egészen 1944-ig. Dr. Májay Dezsőné nem vállalt hivatali, és a mai értelemben háztartásbelinek számított. Férjét királyi közjegyzővé választották és Kaposvárra helyezték. Családi házuk a Németh István utca 32. szám alatt található, az épület a mai napig áll. Romsics Ignác történész a középosztályhoz, a városi nagypolgársághoz sorolta az állami apparátusban dolgozókat.³⁶ Dr. Májay Dezsőné is a helyi polgári párt támogatói közé tartozott, egyik cikkében az asszonyokat is felszólította a szavazásra.³⁷ Emellett karitatív tevékenységet folytatott, több ízben adakozott egyházi, orvosi és szociális célokra. Mindezek alapján a Romsics Ignác által meghatározott kritériumok szerint a család a nagypolgárság tipikus képviselője volt.

A Májay házaspárnak két fiúgyermek született, azonban tragikus módon mindegyik fiatalon, még a szülők halála előtt életét veszítette. Kisebbik gyermekük, Májay Balázs (1916–1932) szerencsétlen baleset áldozata lett 1932-ben. Több Somogy vármegyei lap beszámolt a tragikus halálesetről. *„Lapzártakor értesülünk a szomorú hírről, amely dr. Májay Dezső közjegyzőt és feleségét érte. Balázs nevű fiuk véletlen szerencsétlenségnek lett áldozata fegyverrel való játszása közben.”*³⁸ A családot évekkel később újabb tragédia sújtotta, idősebbik fiúk, Májay István (1913–1940) influenza következtében halt meg 1940-ben.³⁹ A családot további tragédia is érte a Rákosi-korszakban, mivel az előző kormánypárt támogatóiként voltak számon tartva: az 1950-es években a családot kitelepítették, vagyonuktól megfosztották, és a Somogy vármegyében található, Kaposvártól nem messze fekvő kis községben, Hetesen a papnál találtak menedéket. Később egy kis házat kaptak a falu szélén, ahol a házaspár élete végéig élt.⁴⁰

³³ Dr. Májay Dezső (1883–1958) először Zircen kapott közjegyzői állást, majd 1923-ban pedig királyi közjegyzőként helyezkedett el Kaposváron. 1934-től a Nemzeti Egység Pártja, később pedig a Magyar Élet Pártja körzeti tisztviselője volt. Az 1935-ös és 1939-es választások alkalmával választási elnöki tisztséget töltötte be.

³⁴ Csillag 2011. 81. o.

³⁵ Uo. 83. o.

³⁶ Romsics Ignác: Magyarország története a 20. században, Osiris Kiadó, Budapest, 2010., 126–127. o. Hogy valójában mennyi volt a család jövedelme, a források alapján nem lehet megállapítani, így ez további kutatást igényel.

³⁷ Somogyi Újság, 13. évf., 144. szám, 1931. 06. 28., 1–2. o.

³⁸ Somogyi Újság, 14. évf., 4. szám, 1932. január 6., 5. o. Léteznek olyan vélemények, miszerint a puskát az idősebb testvér tartotta a kezében, azonban írásos bizonyíték hiányában ezekkel a teóriákkal nem értek egyet.

³⁹ Új-Somogy, 22. évf., 46. szám, 1940. február 26., 5. o.; Somogyi Újság, 22. évf., 46. szám, 1940. február 26., 5. o. „...influenzás mellhártyagyulladás következtében, ma reggel 4 órakor 26 éves korában elhunyt.”

⁴⁰ Csillag 2011 83. o.

Dr. Májay Dezsőné haláláról 1962-ben a *Somogyi Hírlap* számolt be. 76 éves korában hunyta le szemét örökre.⁴¹

Családi felmenőit és férje pozícióját tekintve nem meglepő tehát, hogy Dr. Májay Dezsőné Kaposváron is a legbefolyásosabb emberekkel ápolt szoros kapcsolatot, többek között Stephaich Pálné (?–?) alispánnéval. Több újságcikk bizonyítja⁴², hogy a barátnők a legtöbb nyilvános rendezvényen együtt vettek részt és ugyanazokban az egyletekben tevékenykedtek: például mindketten tagjai voltak az Anya- és Gyermekvédő Egyesületnek, valamint a Szociális Misszió gyűlésein is együtt jelentek meg és dolgoztak a katolikus egyházért és a város szegényeiért is.

Mivel dr. Májay Dezsőné mélyen katolikus volt, természetes, hogy dr. Hoss József⁴³ plébánossal szoros baráti kapcsolatot tartott. A plébánossal közösen vették fel a harcot a szegénységgel szemben és nyújtottak segítő kezet a rászorulóknak, mivel dr. Hoss József rendszeresen segítette a Szociális Misszió munkáját. Egyik kiemelkedő munkája *A Kaposvári plébánia története* címet viselte, aminek a jelentősége abban rejlik, hogy ez az egyedüli olyan könyv, amely a kaposvári felekezeti adatokat gyűjtötte össze és vizsgálta meg. Megállapítása szerint a városban a legtöbben római katolikusnak vallották magukat az 1920-as és 1930-as felmérések alapján.⁴⁴ A kaposvári Szociális Misszió ezért is örvendett népszerűségnek, hiszen az egyesület a katolikus hívőket fogta össze, ami dr. Hoss József és dr. Májay Dezsőné szorgalmas munkájának is köszönhető.

Dr. Májay Dezsőné széleskörű kapcsolatokkal rendelkezett, több előadót is meghívott, hogy előadásokat tartsanak a városban. Mécs László (1895–1978) katolikus író, aki a Nagyboldogasszony Egyházközségi kultúrdélutánon saját költeményeit szavalta el⁴⁵, az eseményről részletes beszámolót, cikket maga dr. Májay Dezsőné írt.⁴⁶ Hajós Lajos (1870–1930)

⁴¹ Somogyi Hírlap, 1962. január 19., 19. évf., 15. szám, 4. o.

⁴² Zászlót szentelt a Szociális Misszió. Az emelvényen foglaltak helyet Dr. Májay Dezsőné és Stephaich Pál alispánné. Új-Somogy, 9. évf., 39. szám, 1927. február 18. 1. o.; Negyvenéves jubileumát ünnepelte a Jótékony Nőegylet. Stephaich Pálné és dr. Májay Dezsőné is jelen voltak.; Új-Somogy, 12. évf., 254. szám, 1930. november 8., 1. o.; V. Szabó Sándor csökölyi plébános előadása. A megjelentek között látták dr. Májay Dezsőné és Stephaich alispánnét is. Somogyi Újság, 13. évf., 45. szám, 1931. február 25., 1. o.

⁴³ Hoss József: kaposvári plébános (1922–1937). 1924-ben apáttá, majd 1936-ban kanonokká választották meg. 1937-től Veszprémben tevékenykedett, ahol 1949-ben nagypréposti kinevezést is elnyerte.

⁴⁴ Hoss 1948, 6. o.

⁴⁵ Somogyi Újság, 12. évf., 248. szám, 1930. október 31., 1. o.; Új-Somogy, 12. évf., 262. szám, 1930. november 1–2. o.

⁴⁶ Somogyi Újság, 12. évf., 261. szám, 1930. november 16., 2–3. o.

ideggyógyász 1928-ban *A vallás, erkölcs, egészség címmel* tarott előadást. A nagynevű orvost szintén dr. Májay Dezsőné kérte fel az előadás megtartására.⁴⁷

Somogy vármegyében betöltött karitatív szerepvállalása

A Somogy vármegyében működő újságok közül a *Somogyi Újság* és az *Új-Somogy* számolt be a vármegyében működő karitatív egyesületek tevékenységéről. Tanulmányunkban három jelentős karitatív egyesület működését szeretnénk ezen sajtóorgánumok alapján bemutatni, amelyekben dr. Májay Dezsőné Evva Sári aktív szerepelt vállalt, mivel szívügyének tartotta a szegények megsegítését.

A Kaposvári Jótékony Nőegylet

A Jótékony Nőegylet 1891 és 1931 között, 40 éven keresztül működött és segítette a rászorulókat adományaival és gyűjtéseivel. A szervezet a Kaposvári hölgyeket gyűjtötte egybe, férfi ott csak párttoló tag lehetett. Olyan szegény embereket támogatott, akiket az állam is elismert szegénynek, illetve nehéz sorsú gyermekek iskoláztatását és ruháztatását segítette. A szegény leányok kézimunkájához szükséges eszközöket és anyagokat az egyesület szerezte be és osztotta szét. A választmány legalább negyedévente ülésezett, az ülésen legalább tíz választmányi tagnak jelen kellett lennie. Az éves közgyűlést minden év januárjában tartották meg.⁴⁸ Az Egyesület özv. nemes dr. Polányi Lajosné (?–?) alapította. A tagok között dr. Vétek Györgyné (?–?), dr. Vétek György kaposvári polgármester felesége is szerepelt.⁴⁹ A tagok mindegyike vagy férjezett, vagy özvegy hölgy, akik a férjezett nevüket használták, így nehéz beazonosítani, hogy kik is lehetettek ők. Azonban a férjezett nevek alapján megállapítható, hogy a társadalmi réteg felső köréből kerültek ki a város, illetve a megye vezetőségének feleségeiként.⁵⁰ Az 1931-ben készült jegyzőkönyv alapján a két társelnök örgróf Pallavicini Edéné és Hicsovics Sándorné volt.

⁴⁷ Új-Somogy, 10. évf., 60. szám, 1928. március 13., 1. o.

⁴⁸ Magyar Nemzeti Levéltár (MNL) Somogy Vármegyei Levéltára (SML) X. 206. Kaposvári Jótékony Nőegylet. Jegyzőkönyv. A Kaposvári Jótékony Nőegylet alapszabályai.

⁴⁹ Dr. Vétek György (1886–1954) Kaposvár egyik leghosszabb ideig hivatalban lévő polgármestere. (1922–1945). Kaposváry Györgyre változtatta meg a nevét. Hivatal viselése alatt agg-ápolót hozott létre, megépítette a Hősök templomát Kaposváron, amiért a Szent-Gergely rend lovagkeresztet is megkapta. 1945 után koholt vádak alapján népbíróság elé állították, majd Szigetváron vállalt segédmunkásként állást.

⁵⁰ Tallián Andorné neve is szerepel a tagok között, azonban Tallián Andornak, (1864–1940) Somogy vármegye alispánjának két felesége is volt, így nem lehet tudni, hogy kit is rejt a férjezett név.

A titkár Domitrovics Júlia (?-?), a pénztári tisztséget Kalmos Erzsébet (?-?) és ellenőrzőként működött Zakál Vilmosné. Az ügyészi pozíciót Bakonyi Lajos (?-?) látta el.

Az egyesület 1925. július havi gyűlésén választották meg taggá dr. Májay Dezsőné Evva Sárít.⁵¹ Ez év novemberében a jótékonyosság céljából megrendezett Katalin-estélyen felolvasást is tartott.⁵² Saját művét olvasta fel, *Klári néni csodatétele* címmel.⁵³ Ez az est 3 millió korona bevételt hozott, amit szegények ruházkodására fordítottak és karácsonyi csomagokat állítottak össze belőle.⁵⁴ A Katalin-estet minden évben megtartották, ez volt az egyik legfőbb jövedelemforrásuk. 1926-ban a szervezet tiszta jövedelme közel 5 millió koronára rúgott, ezt az összeget szintén a szegények megsegítésére fordították.⁵⁵ Az 1927. október 10-i közgyűlésen bejelentette az elnök, özv. dr. nemes Polányi Lajosné, hogy a sok téli program miatt inkább egy nyári rendezvényt kívánnak tartani és nem a szokásos Katalin-estet. Ebben az évben sem feledkeztek meg a hátrányos helyzetűekről, az agg-ápolda szegényei karácsonykor két-két inget és egy pár papucsot kaptak az egyesülettől.⁵⁶

1929 júniusában a jegyzőkönyvek arról számoltak be, hogy az előző évi november havi jótékony vacsora még megfelelő bevétellel zárult, de az adakozások 1929-re megcsappantak, ám még így is sikerült az évi karácsonyi segélyeket kiosztani,⁵⁷ köszönhető ez a novemberben megtartott közvacsorának, amelyen többen is felülfizettek, köztük Dr. Májay Dezsőné 4, férje, Májay Dezső 5 pengővel járult hozzá a jó ügyhöz.

1930-as év mérföldkő volt a Kaposvári Jótékony Nőegylet életében, mert ebben az évben ünnepelte fennállásának 40. évfordulóját, melynek megünneplésére díszközgyűlést tartottak novemberben. Az *Új-Somogy* beszámolt az Egyesület történelméről is.⁵⁸ A díszközgyűlésen elhangzott beszédéről részletes feljegyzés is készült. Többen szólásra emelkedtek, hogy megköszönjék az Egyesület munkáját. Stephaich alispánné is ünnepi beszéddel köszöntötte meg az Egyesület 40 éves kitartó munkáját az Anya- és Gyermekvédő Egyesület nevében. Őt követte még több felekezeti felszólaló. Utolsóként Dr. Májay Dezsőné mondott köszöntőt. Beszéde meghattotta a közönséget (szövegét lásd a 2. számú mellékletben). Kiemelte, hogy a 40 év alatt rengeteg szegénysorsú családnak segített az Egyesület. Hangsúlyozta, hogy ez az Egyesület az alapja

⁵¹ MNL-SML X. 206.

⁵² *Új-Somogy*, 7. évf., 267. szám, 1925. november 24., 3. o.

⁵³ Uo. 7. évf., 279. szám, 1925. december 8., 1–2. o.

⁵⁴ MNL SML X. 206.

⁵⁵ Uo.

⁵⁶ Uo.; *Somogyi Újság*, 1927. 12. 25., 9. évf., 292. szám, 22. o.

⁵⁷ MNL SML X. 206.; *Somogyi-Újság*, 10. évf., 257. szám, 1928. november 13., 4. o.

⁵⁸ *Új-Somogy*, 12. évf., 251. szám, 1930. november 5., 3–4. o.

a többinek, elsőként alapított valaki ehhez hasonló, csak nőket tömörítő, szegény sorsú emberek megsegítésére szervezetet.⁵⁹ Az *Új-Somogy* beszámolt az egybegyűltek személyéről, a megjelentekről is. Nem meglepő módon a résztvevők soraiban ott látták Dr. Májay Dezsőné és férjét is. Többek között a megjelenők soraiban voltak a Vétek és a Tallián házaspár, illetve a várost vezető személyek is képviseltették magukat, például dr. Szigethy Gyula Sándor (1872–1935)⁶⁰ egészségügyi főtanácsos és kórházi igazgató vagy dr. Polányi Aladár (1870–1941) királyi főorvos.⁶¹ A jegyzőkönyvek híján 1931 után csak sajtó alapján lehet rekonstruálni az egyesület működését, a *Somogyi Újság* az egyesület működéséről továbbra is beszámol, egészen 1935-ig, amikor például tűzifát osztott a rászorulóknak.⁶² Sajnos a Jótékony Nőegylet azonban ugyanebben az évben feloszlott.⁶³

A Kaposvári Anya- és Gyermekvédő Egyesületet

Az Egyesület a szegény helyzetben lévő anyák és gyermekek megsegítését mindig előtérben tartva működött egyedülállóan Somogyban. Az Anya- és Gyermekvédő Egyesület működése 1920-ban vette kezdetét és 1941-ben szűnt meg⁶⁴. Ez az Egyesület is tevékenyen járult hozzá a kaposvári anyák és kisgyermek megsegítéséhez, gyakran tartottak informáló előadásokat az anyák és betegek számára. Horváth Mihály egyetemi professzor egyik előadásában, amit az Anya- és Gyermekvédő Egyesület rendezett meg, felhívta a figyelmet a testi és szellemi fogyatékosok nehézségeire és a Nyugat pozitív példájára, miszerint őket lehet és kell is integrálni a társadalomba.⁶⁵ Az anyák részére pedig 1934-ben a helyes szoptatásról tartott dr. Véli György előadást.⁶⁶ Az elnöknői pozíciót az egyesület működési ideje alatt mindvégig Stephaich alispánné

⁵⁹ MNL SML X. 206. Beszédet mondott Damitrovics Júlia, melyben ismertette a Jótékony Nőegylet 40 éves munkáját. Utána Vétek György polgármester, Sárközy Kálmánné, majd Stephaich Pálné és különböző felekezetek képviselői szólaltak fel. A beszéd sorozatot Dr. Májay Dezsőné zárta.

⁶⁰ Szigethy Gyula Sándor (1872–1935) a kaposvári kórház igazgatója volt 35 éven keresztül. Igazgatósága alatt korszerűsítette a kórházat. 1928-ban elérte a szülészeti felállítást is Kaposváron.

⁶¹ *Új-Somogy*, 12. évf., 254. szám, 1930. november 8., 1. o.

⁶² *Új-Somogy*, 17. évf., 240. szám, 1935. október 20., 6. o.

⁶³ *Új-Somogy*, 17. évf., 255. szám, 1935. november 9., 4. o.

⁶⁴ *Új-Somogy*, 23. évf., 257. szám, 1941. november 10., 1. o.

⁶⁵ *Új-Somogy*, 12. évf., 233. szám, 1930. október 14., 1. o.

⁶⁶ *Új-Somogy*, 16. évf., 34. szám, 1934. február 13., 3. o.; Dr. Véli György (1895–1980): főorvos, gyermekorvos, sportorvos. Gyermekek növekedését és fejlődését vizsgálta, melyekben úttörőnek számított. A kor társadalmi elvárásaival ellentétben szexuálisan edukálta a gimnazistákat tanári pályafutása során. Kiemelkedő kutatója volt az „akceleráció” (fiatalok gyorsuló növekedése). Továbbá vizsgálta a menarche és a testifejlődés közti összefüggését is.

töltötte be. Dr. Májay Dezsőné az alelnöki pozíciót 1927-től 1941-ig, az Egylet felosztásáig töltötte be.

Dr. Májay Dezsőné 1926 áprilisában vették fel az Egyesület tagjai közé. Az *Új-Somogy* nemcsak az új tagok felvételéről, hanem az elmúlt egy év sikereiről is beszámolt. Az Egyesület ingyenes orvosi és védőnői ellátást biztosított a szegényeknek, valamint a befolyt adományokból gyermekek nyaraltatásáról is gondoskodtak.⁶⁷ A következő évi elszámolás alapján a közgyűlésen jelentették be, hogy 72 gyermek gazdagodott nyári élményekkel, valamint a megüresedett alelnöki pozíciót Dr. Májay Dezsőné tölti be. Az Egyesület egyedülálló módon, képkiállítás szervezett és a befolyt pénzt az Egyesület javára fordította. A képeket úri családok magángyűjteményéből szedték össze. Dr. Májay Dezsőné nemcsak képet ajánlott fel, hanem a megnyitó ünnepségnek a műsorát is ő állította össze.⁶⁸ Sikert 10 pengőt összegyűjtenie adományként a családi adománygyűjtő teaösszejövetel keretében. Az 1930-as beszámoló alapján a nyári nyaraltatás sikeresen zajlott le, de a gazdasági válság miatt nehézkesen folytak be a tagdíjak és az adományok. Az anyaotthonban ebben az évben 24 csecsemőnek és 10 anyának adtak otthont.⁶⁹ Ennek az Egyesületnek is köszönhető az, hogy eredményesen fel tudták venni a szegénységgel szembeni harcot a gazdasági világválság alatt, ugyanúgy, mint ahogy a Jótékony Nőegyletnek is. Az Egyesület 1936-ban ünnepelte meg 15 éves jubileumi fennállását, aminek megünneplésére dr. Thury Zsigmond, dr. Toronyi Tibor és dr. Májay Dezsőné összeállították és feldolgozták az Egyesület történelmét.⁷⁰ Azonban hiába a sok jó tett, adománygyűjtés, szegény gyerekek étkeztetése, mivel 1941-ben az Egyesületnek nem volt megfelelő anyagi alapja. Az állam országos szinten minden ilyen szervezetet központosított, munkájukat az Országos Egészségvédelmi Szövetség vette át, és így az Anya- és Gyermekvédő Egyesület működését megszüntették.⁷¹ A végleges feloszlás 1941 novemberében történt meg, amikor utolsó gyűlésén az elnöknő, Stephaich Pálné tartott érzelmes beszédet és a végén feloszlatta a társaságot.⁷²

Kaposvári Szociális Misszió

A harmadik, sok embert magába foglaló szervezet a Kaposvári Szociális Misszió volt, amely keresztény katolikus hívőket tömörített közös egyesületbe. Sajnos ezen egyesület működésére

⁶⁷ *Új-Somogy*, 8. évf., 87. szám, 1926. április 18., 4. o.

⁶⁸ *Új-Somogy*, 9 évf., 236. szám, 1927. 10. 18., 1. o.; Uo., 235. szám, 1927. október 18., 1. o.

⁶⁹ *Új-Somogy*, 12. évf., 49. szám, 1930. február 28., 1. o.

⁷⁰ *Új-Somogy*, 18. évf., 31. szám, 1936. február 7., 1. o.

⁷¹ *Új-Somogy*, 23. évf., 2. szám, 1941. január 3., 1. o.

⁷² *Új-Somogy*, 23. évf., 257. szám, 1941. november 10., 1–2. o.

vonatkozóan levéltári anyag nem maradt fenn, mindent, amit tudunk a működésére vonatkozóan, csak a helyi sajtó beszámolóiból rekonstruálhatjuk. Dr. Hoss József statisztikái alapján 1920-ban 23.310 fő vallotta magát római katolikusnak, míg 1930-ban 26.162 fő, tehát Kaposvár lakosságának nagy része katolikusokból állt, így ez a szervezet őket tömörítette.⁷³ Az egyesület célja, hogy a katolikus, de akár más vallású szegény helyzetű embereket megsegítsék különböző adományokkal. Az egyesület rendezett kultúrdélutánokat is, mivel munkájához nemcsak a szegények megsegítése tartozott, de a kultúrigények kielégítése is. Rendszeresen hívtak meg neves professzorokat, egyházi személyeket, írókat, hogy a kultúrdélutánok keretében előadásokat tartsanak a híveknek, például a már említett Mécs Lászlót és Hajós Lajost, V. Szabó Sándort.⁷⁴ Az Egyesület elnöknője dr. Hegyi Árpádné volt (?–?) 1941-ig, majd 1942-től 1944-ig dr. Májay Dezsőné vette át a szervezet vezetését.⁷⁵

A Szociális Misszió 1927-es díszközgyűlésén dr. Hegyi Árpádné dr. Májay Dezsőné, akit felkértek az alapító főnöknő érdemeinek laudálására, így konferálta fel a színpadra: „Az alapító főnöknőt a kaposvári társadalom egyik legértékesebb tagja, dr. Májay Dezsőné fogja méltatni, akit - lelkem igaz örömeire szolgál - sikerült megnyernem a Missziós eszméinknek.”⁷⁶ A Misszió tagjai 1928-ban Prohászka Ottokár⁷⁷ emlékére emlékünnepélyt is tartottak, így módon ezzel tisztelegve a nagysága előtt, aki a misszió alapítója is volt. De a misszió hangversenyeknek is helyet adott.⁷⁸ A gyermekek szórakoztatására pedig Mikulás napi ünnepséget is tartottak, ahol dr. Májay Dezsőné darabját adták elő a nekik, ami hatalmas sikernek örvendett.⁷⁹ Az egyesület az 1940-es évek alatt sem hagyta abba a működését, a háború sem akadályozta meg ténykedésüket. Ezen időszak alatt több adománygyűjtő akcióban vettek részt. 1942-ben füsttelen napok keretében gyűjtöttek a rászorulóknak, ezzel felhívva a figyelmet a dohányzás káros mellékhatásaira.⁸⁰ 1942-ben üdítő szolgálatot szerveztek meg: a hazatérő, illetve átvonuló katonák javára a misszió nevében a hölgyek italokat szolgáltak fel, így segítve őket.⁸¹

⁷³ Hoss 1948. 6. o.

⁷⁴ Somogyi Újság, 12. évf., 248. szám, 1930. október 31., 1. o.; Mécs László előadása a Szociális Misszió kultúrtéadélutánján Új-Somogy, 12. évf., 262. szám, 1930. november 1–2. o.; Hajós Lajos előadása a Szociális Misszió kultúrtéadélutánján Új-Somogy, 10. évf., 60. szám, 1928. március 13., 1. o.; V. Szabó Sándor csökölyi plébános előadása a Szociális Misszió kultúrdélutánján. Somogyi Újság, 13. évf., 45. szám, 1931. február 25., 1. o.

⁷⁵ Somogyi Újság, 24. évf., 28. szám, 1942. február 5., 1. o.

⁷⁶ Új-Somogy, 9. évf., 39. szám, 1927. február 18., 1. o.

⁷⁷ Prohászka Ottokár (1858–1927) kiemelkedő egyházi alak, az MTA és a Kisfaludy Társaság tagja, Székesfehérvár 15. megyés püspöke.

⁷⁸ Soltész hangverseny Új-Somogy, 10. évf., 100. szám, 1928. május 3., 1. o.; Dr. Májay Dezsőné felhívta a figyelmet az ülésen, arra, hogy folyó hó 16-án orgonahangversenyt tartanak. Új-Somogy, 11. évf., 126. szám, 1929. június 7., 1. o.

⁷⁹ Somogyi Újság, 1929. december 8., 11. évf., 280. szám, 5. o.

⁸⁰ Új-Somogy, 24. évf., 53. szám, 1942. március 6., 3. o.; Somogyi Újság, 24. évf., 55. szám, 1942. március 9., 3. o.

⁸¹ Somogyi Újság, 24. évf., 125. szám, 1942. június 5., 1. o.

Ugyanebben az évben júniusban a fronton harcolók családjai javára tartottak teadélután, augusztusban pedig bekapcsolódtak a kaposvári Levente Egyesület gyűjtési akciójába.⁸² Az őszi beköszöntével az egyesület tagjai a hideg napokra koncentráltak és eltervezték a koszorúk készítését mindenszentekre, amiket árúsítani fognak és a befolyt pénzt rászorulóknak adják, továbbá a téli ruha gyűjtési akció megszervezését is elkezdték szervezni. Ezen kívül dr. Májay Dezsőné 100 pengőt adományozott a tüzelők fuvarozására, amiket a hadbavonultak több gyermekes családjai támogatására szántak.⁸³ A katonák támogatását is szíven viselte az egyesület. A sebesültek ápolását odaadással szervezte meg a Misszió.⁸⁴ Kiemelkedő sikere az 1942-es évnek, hogy dr. Májayné kezdeményezésére a Szociális Misszió a többi vallásos Egyesülettel összefogva úgynevezett Népruházati akció keretében sikeresen különböző vallású rászorulóknak tudtak ruhát osztani.⁸⁵ Az 1942-es év zárásaképpen karácsony alkalmából szeretetsomagokat osztottak szét azon családok között, akiknél valaki bevonult katonának. Dr. Kis György prépost megemlékezett a Donnál harcolókról.⁸⁶ 1943-ban dr. Májay Dezsőné kérte a misszió tagjait, hogy emlékezzenek meg a hadat viselőkről és imádkozzanak épségükért és a családok boldogságáért.⁸⁷ A melegruha akciót korábban megkezdték, továbbá folytatták a családok megsegítését, valamint dr. Májay Dezsőné felhívta a figyelmet arra, hogy a szegénygondozók túl vannak terhelve, és a nehéz időkben is fontos a katolikus önérték és magyarságtudat megőrzése.⁸⁸ Az 1944-es évre munkadélutánokat hirdettek meg, és dr. Májay Dezsőné felvállalta, hogy otthonában tartja meg ezeket minden szerdán 4 órakor.⁸⁹ Az 1944-es év az utolsó év, amikor még működött a Szociális Misszió. Az utolsó róluk szóló újságcikkekben arról írtak, hogy a misszió ez évben is megtartja a szokásos ruhaosztását és az éves karácsonyi vásárt, az adományokat pedig, mint mindig, a hátrányos helyzetűek között osztják szét.⁹⁰ A Szociális Misszió hasznossága tagadhatatlan, és nagy szerepe volt abban, hogy a háborús idők alatt is megsegítette azokat, akik nehéz helyzetbe kerültek. Sajnos, homály fedi, hogy végül mi történt az egyesülettel.

⁸² Somogyi Újság, 24. évf., 132. szám, 1942. június 23., 2. o.; Somogyi Újság, 24. évf., 188. szám, 1942. augusztus 21., 2. o.

⁸³ Új-Somogy, 24. évf., 222. szám, 1942. október 1., 3. o.; Somogyi Újság, 24. évf., 222. szám, 1942. október 1., 5. o.

⁸⁴ Új-Somogy, 24. évf., 223. szám, 1942. október 3., 2. o.

⁸⁵ Somogyi Újság, 24. évf., 274. szám, 1942. december 3., 1. o.

⁸⁶ Somogyi Újság, 24. évf., 291. szám, 1942. december 24., 2. o.

⁸⁷ Új-Somogy, 25. évf., 27. szám, 1943. február 4., 4. o.

⁸⁸ Somogyi Újság, 25. évf., 125. szám, 1943. jún 4., 1. o.

⁸⁹ Somogyi Újság, 26. évf., 148. szám, 1944. július 4., 3. o.; Új-Somogy, 25. évf., 251. szám, 1943. november 4., 2. o.

⁹⁰ Somogyi Újság, 26. évf., 214. szám, 1944. szeptember 21., 2. o.; Új-Somogy, 26. évf., 197. szám, 1944. szeptember 21., 5. o.

Dr. Májay Dezsőné sok közéleti tisztsége mellett aktív szerepet vállalt a Vörös Kereszt helyi egyletében is, 1941-ben a társelnöki pozíciót is betöltötte, valamint adott a javukra.⁹¹ Keresztényi kötelességét teljesítve saját vagyonából adakozott 100.000 koronát a plébánia harangjára,⁹² 1933-ban a szükségkórház megépítésére összesen 20 pengőt adományozott két ízben, amiről az *Új-Somogy* és a *Somogyi Újság* is beszámolt.⁹³ A Szent-Imre templom restaurálására is adott 100 pengőt háború alatt, 1944-ben.⁹⁴ A hitéleten kívül, írói és értelmiségi létére tekintettel, a kulturális élet felvirágozásában is szerepet játszott. Mivel a Berzsényi Társaság tagjai közé tartozott a még ma is álló Berzsényi-szoborra is adományozott 10 pengőt.⁹⁵ Több ízben adakozott a tüdőbeteggondozó intézetnek⁹⁶ is, ami mögött az is sejlik, hogy idősebbik fia mellhártyagyulladásban vesztette életét, ami egy influenzás megfázás hatására alakult ki.⁹⁷

Ars poeticája novellái és könyvei tükrében

Dr. Májay Dezsőné Evva Sári munkásságát az 1900-as években kezdte, de ekkor még csak írói álnéven publikált. A Balásházy Péter álnevet mindvégig használta, de férjezett nevével is közölt írásokat, jellemzően a somogyi sajtóban, ahol már tudták, hogy azonos személyt takar a két név.

Az országos sajtóban a legtöbb műve a *Budapesti Hírlapban* 1906 és 1929 között havonta minimum kétszer, valamint az *Élet* című irodalmi folyóiratban 1935 és 1943 között jelent meg. Novellákat néha havonta, néha két-három havonta adott ki. A *Budapesti Hírlapban* álnevét használja, míg a másik lapban M. Evva Sáríként publikálta műveit. Sajnos munkássága csak az 1944-es évig maradt fenn, ami betudható annak, hogy keresztény katolikus nézeteket követve, kommunista ellenes gondolatai miatt nem jelentethette meg írásait a háború után. Rengeteg novellát, cikket írt a nőnevelésről, a háztartásvezetésről, a mindennapi életéről, de publikált közéleti és vallási témában is, elvétve filozofikus gondolatait is novellákba foglalta.

⁹¹ *Új-Somogy*, 23. évfolyam, 102. szám, 1941. május 5., 3. o.; *Új-Somogy*, 25. évf., 112. szám, 1943. május 19., 2. o.

⁹² *Új-Somogy*, 6. évf., 78. szám, 1924. április 3., 3. o.

⁹³ *Új-Somogy*, 15. évf., 117. szám, 1933. május 24., 1–2. o.; *Új-Somogy*, 15. évf., 130. szám, 1933. június 10., 2. o.; *Somogyi Újság*, 15. évf., 117. szám, 1933. május 24., 4. o.; *Somogyi Újság*, 15. évf., 128. szám, 1933. június 8., 3. o.

⁹⁴ *Somogyi Újság*, 26. évf., 196. szám, 1944., augusztus 30., 5. o.

⁹⁵ *Új-Somogy*, 10. évf., 101. szám, 1928. május 4., 4. o.

⁹⁶ A tüdőbeteggondozó intézet múlt havi működése. Dr. Májay Dezsőné 50 pengőt adományozott a tüdőbeteggondozó intézet javára. *Új-Somogy*, 10. évf., 74. szám, 1928. március 30., 4. o.; A tüdőbeteggondozó intézet múlt havi működése. Dr. Májay Dezsőné 50 pengőt adományozott a tüdőbeteggondozó intézet javára. *Új-Somogy*, 12. évf., 38. szám, 1930. február 14., 3. o.

⁹⁷ Dr. Csillag 2011. 81. o.; *Új-Somogy*, 22. évf., 46. szám, 1940. február 26., 5. o.; *Somogyi Újság*, 22. évf., 46. szám, 1940. február 26., 5. o.

Munkássága 1906-tól egészen 1944-ig szépen nyomon követhető, publikálási rátája ezen időszakban egyenletesnek mondható.

Két kisregényét 1907-ben foglalta egy kötetbe és adta ki, a *Nővérek. Glória* címmel, a Budapesti Hírlap Újságvállalat kiadásában. A két kisregény romantikus történet, jól ábrázolva a belső vívódást. A *Nővérek* egy lánytestvérpárról szól, Mártáról és Loláról, akik között nagy a korkülönbség. A regény időtartama több évet felölel, de írója nem határozza meg pontosan ezt az időt. A konfliktus fő forrása a szerelem. A történet mindegyik testvér belső vívódását bemutatja, Márta kötelességből házasodik a biztonságot keresve, de mindvégig őrlődik, hogy jól döntött-e, míg Lola beleszeretett nővére férjébe, Dénesbe, miközben ő maga is házasodni készül. A kisregény vége tragikus, Márta mártírként, betegség miatt távozik szerettei köréből. A *Glória* című mű Glória naív fiatal leány életét követi nyomon, aki az apácaságot választja a szerelem helyett. Missziós útja során veszti életét, távol a hazájától, lelkét Istennek szentelve.

Ugyanebben az évben, 1907-ben még egy könyvét jelentette meg az író *Egy kisleány gondolatai* címmel, amit szintén a Budapesti Hírlap Újságvállalata adott ki. Ez egy novelláskötet, öt rövidebb írást foglal magába. Mindegyik novella egy női szereplőt mutat be, aki önmagát keresi. A belső vívódásokat érzékletesen ábrázolja. Az *Egy kisleány gondolatai* egy kislány belső vívódásait mutatja be, aki elvesztette az édesanyját, és serdülő korában meleg érzelmeket táplál nővére férje iránt, végül pedig meghal, miközben megállítja bátyját, hogy öngyilkosságot kövessen el. A *Mária naplója* egy elsőbálozó ifjú hölgyről szól, aki a báli szezont Pesten tölti, nagynénjénél. Megtapasztalja, hogy nem minden férfi komoly szándékkal közelít az ifjú lányokhoz, így csalódottságában visszamegy vidékre, ahol kishúga tanításának szenteli napjait. Végül a boldogság rátalál. A *Pamut baba* szemléletes metaforán keresztül mutatja be a választási nehézséget, de végül itt is győz a szerelem és a boldogság. A *Felesleges papa* című művében az író tovább viszi a játék metaforát, ahol egy bohócot és egy huszárt állít szembe egymással, akik egy hölgy kegyeiért küzdenek, de mindketten hibásak, és egyiknek sincs jelentősége, és a felszín alatt sokszor nincs érték. Az utolsó rövid novella a *Két leány*. A mű két záróban nevelkedő fiatal lány életét mutatja be, akik unokatestvérek. Az egyikük a végén visszavonul a zárdába, míg a másikuk férjhez megy.

Evva Sári mindegyik művében női szemszögből közelítette meg és mutatta be az élet döntő sorsfordulóit, a fiatal lányok lelki küzdelmeit, amikor választás elé értek a szerelemben. Több történetben a főszereplő meg is hal, vagy tragikus sors jut neki osztályrészül, de minden esetben az elmúlás szomorúságát a megváltás boldogságával enyhíti a szerző, ami mutatja katolikus világlátását. A hit és a krisztusi szeretet végigvonul minden művén, ez adja a női lélek

finomságát és végtelen vívódását, hiszen mindegyik főszereplő tisztességes keresztény életet szeretne élni odaadó feleségként, illetve anyaként, hűnek maradva elveikhez és családjukhoz egy becsületes férfi oldalán.

1908 januárjában a *Nővérek. Glória* című könyvéről és az *Egy kis leány gondolatairól* Sebestyén Károly⁹⁸ a *Budapesti Hírlapban* kritikát is megjelentetett.⁹⁹ Sebestyén Károly neve köthető Kaposvárhoz, azonban Budapesten futott be, és országos ismertségnek örvendett. Dr. Májay Dezsőné Evva Sári reputációját növelte, hogy országos lapban, egy országos ismertségnek örvendő kritikus meglátta benne a tehetséges író, aki a recenzió szerint ugyan kezdő és vét hibákat, de egyedi gondolkodású. A kritikus éles szemmel vizsgálta meg műveit és rögtön rájött, hogy ő bizony – egy írói álnév mögött meghúzódó – női íróval áll szemben. Erős kritikával illette műveit, de kiemelte az erősségeit is. „...noha ma még kezdő és a technika dolgában nem is versenyezhet a mesterség furfangos avatottjaival...Nagy szeretettel és örömmel köszöntjük első lépésénél is tisztes bátorságát és bizonyosak vagyunk benne, hogy még nagyon sok és fölötté értékes, eredeti, egyéni és jellemző alkotás fog kikerülni a műhelyből, amely előszörre két ilyen ritka munkát dolgozott remekbe.”¹⁰⁰

A *Katholikus Szemle* 1909-ben jelentetett meg az írónőről egy kritikát, ahol hasonló szép szavakkal jellemezte tehetségét a „b. j.” néven író ismeretlen kritikus: „*Tehetsége azonban izmosnak látszik, iránya is biztató s még jobbakat várunk tőle.*”¹⁰¹ Megjósolta sikerét, hiszen hibái, inkább a kiforratlanságának tudhatók be, mintsem a tehetség és kreativitás hiányának.

Evva Sári élete során e két köteten kívül még további három könyvet adott ki. Kettőt ezek közül, a *Forrongásokat* és a *Láthatatlan Ellenséget* folytatólagosan, lapszámonként is megjelentette, előbbi az *Új-Idők* című lapban, míg az utóbbit az *Élet* című szépirodalmi folyóiratban.

A *Forrongások* az *Új-Időkben* jelent meg, 1910. július 10-től szeptember 25-ig, minden héten 4 oldalanként.¹⁰² A történet főszereplője Magdolna, egy fiatal lány, aki maga gondoskodik a húgáról, aki vérmérgezést kapott. Egy sikeres fiatal orvosnak, Deer Ádámnak köszönhetően a kishúga életben marad. Az eset után Magdolna elhatározza, hogy orvosnak tanul, és a

⁹⁸ Sebestény Károly (1872–1945): országosan ismert és elismert kaposvári író, újságíró, filozófus és mindenekelőtt kritikus, aki a legnagyobb fővárosi lapoknak volt a munkatársa és ezekben jelentetett meg kritikákat.

⁹⁹ Budapesti Hírlap, 1908. 01. 4., 28. évf., 4. szám, 9–10. o.

¹⁰⁰ Uo.

¹⁰¹ Katholikus Szemle, Budapest, 1909., Stephaneum Nyomda R.T. Szerk.: Mihályfi Ákos dr., 23. kötet., 1. szám, 76. o.

¹⁰² Új-Idők, Budapest, 1910. július 10–1910. szeptember 25.; 16. évf., 28–39. számig minden héten, 12 héten keresztül.

regény végén a professzorával együtt dolgozva sikerül kifejleszteniük a gümőkór elleni oltást. Egy konferencián újra találkozott Magdolna és Ádám és szerelem szövődött köztük. A regény nemcsak a szerelemből fakadó boldogságot mutatta be, hanem azt is, hogy nőként lehet karriert építeni és kiteljesedni a munkában is. E könyvben ugyanúgy megjelenik a hit, mint előző munkáiban. Mikor Magdolna kishúga betegen feküdt, a nővér Istenhez fohászkodott és karrierjét is az emberek meggyógyításának szentelte Isten nevében.

A *Felajánlás* című munkáját 1929-ben adta ki a Szent István Társulat kiadója. A történet főszereplője, egy 19 éves egyetemistát kezdő fiatal lány, akit Mártának hívnak. A főhősnő a családi, vidéki birtokot ott hagyva úgy dönt, hogy Budapestre megy tanítónőnek tanulni, és a volt francia származású nevelőnőjénél lakik. Budapesti tartózkodása alatt megismerkedik egy gazdag fiatalemberrel, aki iránt gyengéd érzelmeket kezd táplálni, azonban a szíve összetörik, amikor rájön, hogy a férfi nem komoly szándékkal közeledik felé. Az egyetemista évek alatt kitör a háború, és apja bevonulása után hazatér a családi birtokra. Itt régi gyerekkori barátja és közte szerelem szövődik, majd a regény végén összeházasodnak. A mű egy fiatal lány belső vívódásait mutatja be a vidéki és nagyvárosi élet között, illetve a gazdag és szegényebb, de földet művelő, szorgalmas és érzelemdús férfi között.

A *Láthatatlan Ellenség* című könyvét 1935-ben publikálta, az *Élet* című folyóiratban, 26 héten keresztül, minden héten 3 oldalanként.¹⁰³ A *Láthatatlan Ellenség* egy fiatal, éppen csak összeházasodott ifjú párról szól. Klári mélyen katolikus hitet valló személy, míg újdonsült férje, Gábor, református. A történet kérdése az, hogy egy pár hogyan boldogul a vegyesházasságban, és a külvilág hogyan látja őket. Átélik egyetlen fiú, Gabi lelki vívódását, ahogy keresi önmagát és tiltott könyveket olvas. A fiú végül elszökött otthonról és egy régi kommunistánál húzta meg magát, ahonnan csak azért jött haza, mert egy idős hölgy azt mondta neki, hogy Gabi édesanyja haldoklik. Amikor a fiú hazaért, beszélt édesapjával, majd elhatározta, hogy misszióba megy és Krisztus igéjét fogja hirdetni. A mű végén, miután a család túlélte fiúk szökését, támogatónak összetartanak. Fiuk, Gabi megvilágosodik és Krisztusnak szenteli életét. Az apa, Gábor pedig belátja, hogy Krisztus az ő és a családja Jóbarátja, nem pedig az ellensége.

Ezt a művét több kritika is érte. Legelőször 1936-ban, Thurzó Gábor¹⁰⁴ írt róla. Rövid elemzésében kiemeli, hogy a hit erejét gyönyörűen ábrázolja Balásházy Péter,¹⁰⁵ hiszen dr. Mátyás Dezsőné írásait mindig áthatja a katolikus hit és a vallásos erény. Ugyanígy egy másik cikk,

¹⁰³ *Élet*, Budapest, 26. évf., 19–44. számig, 1935. május 12–1935. november 3.; 26 héten keresztül.

¹⁰⁴ Thurzó Gábor (1912–1979): háromszoros József Attila-díjas író és műfordító.

¹⁰⁵ *Élet*, Budapest, 27. évf., 22. szám, 1936. május 31., 23. o.

melyet Thurzó Gábor írt az *Élet* folyóiratban 1936 decemberében, a könyv nagyszerűségét taglalja, azt, hogy az író szemléletesen ábrázolja a vegyesházasság kérdését, mindvégig szem előtt tartva a katolikus érdekeket.¹⁰⁶ Nagyszerűen írja le és mutatja be a család tagjainak is a lelki válságát.

Ahogy minden író, úgy dr. Májay Dezsőné is, nemcsak jó kritikákat kapott, hanem kíméletlent is. A Napkeletben is górcső alá vették ezt a könyvét és igen éles szavakkal illette művét Hunyadi István. „*A történet maga igénytelen, úgyszólván bonyodalom nélküli.*”¹⁰⁷ Ami az *Élet* folyóiratban a regény erősségének tartott Thurzó Gábor, arról a Napkeletben Hunyadi István éppen ellenkezőjét állította. Hunyadi István szerint dr. Májay Dezsőné elfogult és nem pártatlan, így sarkítva mutatja be a vegyesházasságok kérdését: „... *erősen szubjektív beállítottságú s a vallási ellentéteket annyira kiélező, hogy néhol már programmszerű, művésziellen.*” Hunyadi kiemelte azt is, hogy a karakterek különlegessé, olvashatóvá és szórakoztatóvá teszi a regényt és a karakterek miatt élvezhető a történet.¹⁰⁸

Dr. Májay Dezsőné Evva Sári keresztény katolikus világfelfogással rendelkezett, ami hangsúlyosan jelent meg minden írásában és a fent említett tevékenységeiben. Mély érzésű katolikus nőként a szegények sorsa mellett a fiatal nők és anyák életét is szem előtt tartotta, intelmeit gondosan megfogalmazta a nem publikált 1920-as és 1930-as évek novelláiban is. Nem csoda, hiszen két igazi katolikus író is a példaképe volt, akikről előadást is tartott a Kaposvári Szociális Misszió kultúrteadálutánján, 1931-ben.¹⁰⁹ Az egyik a Nobel-díjas Sigrid Undset¹¹⁰, a másik Tormay Cécile volt.

A *Cigarettaázó nő* című kiadatlan novellájában Evva Sári arra hívná fel a figyelmet a dohányzás káros voltára és megfogalmazta a függőség definícióját is.¹¹¹ Egy másik kiadatlan novellájában, ami a Dolgozó nő címet kapta, a munkavállaló nők életére hívta fel a figyelmet. A művet az 1920-1930-as években írta, kiemelte, hogy a női házvezetői munka is értékes feladat, és nem szabad lenézni az olyan nőket, akik nem vállalnak vagy nem tudnak más munkát vállalni, hiszen az anyaságot és a háztartás vezetését is munkának kell tekinteni. Kifejtette, hogy a 20. század elhozta azt, hogy a nőknek is dolgozni kell, és olyan területen is esetleg, ahol eddig

¹⁰⁶ Uo., 27. évf., 49. szám, 1936. december 6., 22. o.

¹⁰⁷ Hunyadi István (1905–1986) jogász, tanácsjegyző, büntetőbíró és költő.

¹⁰⁸ Napkelet, Budapest, 14. évf., 11. szám 1936. november 1., 765. o.

¹⁰⁹ Dr. Májay Dezsőné előadása Undset Sigridről. Új-Somogy, 13. évf., 281. szám, 1931. december 12., 3. o.; Dr. Májay Dezsőné előadása Tormay Cécilről. Somogyi Újság, 16. évf., 79. szám, 1934. április 10., 1–2. o.

¹¹⁰ Sigrid Undset (1882–1948) katolikus, norvég író, 1928-ban Nobel-díjat kapott *Kristin Lavransdatter* című regényére. A náci ideológiát és megszállást elítélte, ezért Amerikába menekült, de a háború befejeztével visszatért Norvégiába.

¹¹¹ MNL SML XIV. 66. A cigarettaázó nő.

csak a férfiak vállaltak munkát. Azonban ő úgy vélte, hogy ez nem jó irány, hiszen a nők, akik családanyák is egyben, túlzottan le lesznek terhelve a gyerekek nevelése és a ház körüli teendők miatt. Fontos rávilágítani arra, hogy akkoriban a nők szerepe a család és ház körül igen jelentős volt, és mondhatni, ez a teher teljesen az ő vállukat nyomta.¹¹² *A nő és a gazdasági öntudat* című munkájában, amit 1931-ben a *Somogyi Újságban* jelentetett meg dr. Májay Dezsőné, megállapította, hogy „feleségnek lenni elsősorban hivatás.”¹¹³ Hangsúlyozta emellett azt, hogy egy nőnek nemcsak anyai szeretettel, hanem gazdasági tudással is rendelkeznie kell, tudnia kell, hogyan működik egy háztartás, a háziasszonynak számon kell tartania a kiadásokat és bevételeket, ha jól akarja vezetni a család költségvetését. Arra is felhívta a figyelmet, hogy nézzék meg a háziasszonyok, milyen eredetű termékeket vásárolnak. Dr. Májay Dezsőné Evva Sári a magyar ipar támogatását és a magyar nemzeti öntudat ápolását is célként tűzte ki ezzel.¹¹⁴ *A nők cipője* című kiadatlan novellájában is szót emelt a magyar ipar védelmében, még ha ez a novella többségében a korabeli női cipődivat ellen íródott is. Akik tehetik, jó magyar cipésznél készítessenek jó minőségű cipőt és ne az olcsó, tömeggyártmányt részesítsék előnyben, hiszen az hamarabb tönkre is fog menni: „Hordjunk lehetőleg olcsó, de célszerűtlen, éppen ezért rossz gyári cipő helyett, a mi jó magyar cipészeink által készített egyéni és éppen ezért jó cipőt.”¹¹⁵

1939-ben az *Élet* nevű irodalmi folyóiratban megjelentetett *Bevásárlás* című novellájában, ami a gazdaságos háztartás vezetéséről szólt, gondosan felhívta a figyelmet az író a takarékos, odafigyelő bevásárló nő szerepére. Dr. Májay Dezsőné Evva Sári a tudatos vásárlásra ösztönözte olvasóit, amikor ekként fogalmazott: „Szobánk csendjében a szuggerálni akaró kereskedőktől távol határozzuk el, mit akarunk venni. Mennyi pénzünk van erre a célra.”¹¹⁶ Egy jó háziasszony írjon listát a szükséges dolgokról és tartsa magát ahhoz, nehogy az eladók túlzott tolakodásának áldozatává váljon: „...a piac felhozatalának állandó változását is figyelembe kell venni ... ha minden háziasszony örök ideálját, a jó konyhát kevés pénzből meg akarjuk valósítani, vagy legalább megközelíteni.”¹¹⁷ Kiemelte, hogy a jó háziasszony tudja, hogy figyelembe kell venni a boltok kínálatát, és rugalmasan kell alkalmazkodni a polcokon található kínálathoz, hogy a szükséges dolgokat jó ár-érték arányban lehessen beszerezni.

A magyar nyelv használatára buzdította olvasóit, ha a szabónál járnak. A varrásban használatos német szavak helyett magyar kifejezéseket ajánlott. Például az „endlizés” helyett

¹¹² Uo. A dolgozó nő.

¹¹³ *Somogyi Újság*, 13. évf., 65. szám, 1931. március 20. 1. o. *A nő és a gazdasági öntudat*.

¹¹⁴ Uo.

¹¹⁵ Uo.

¹¹⁶ *Bevásárlás. Élet*, Budapest, 30. évf., 12. szám, 1939. március 19. 516–517. o.

¹¹⁷ Uo.

javasolta az „agyonvarrás” szó használatát.¹¹⁸ Több munkája született az 1930-as években arról, hogyan érdemes gazdaságosan megújítani a ruhatárat, esetleg több darabot átalakítani, újrahasznosítani.¹¹⁹ A kiadatlan *Seregszemle a ruháink felett* című munkájában is erre ösztönzi az olvasóit: „Azokból a nyári ruhákból, amelyek már hellyel-közzel már elkoptak, vagy szabásuk miatt új ruha alakítására nem alkalmasak, egy pár üde kis blúzt okvetlen ki tudunk hozni.”¹²⁰ Ugyanígy a nyári ruhákra vonatkozóan is intelmeket fogalmazott meg: „...akár-mennyire vonzó is az a sok, igazán kedves színekben lángoló és nem is drága nyári ruhaanyag, mégis csak annyit és olyant válasszanak, amit jól ki tudnak használni és kellő időben megvarratni.”¹²¹ Továbbá mindenképp előnyben részesítette a kényelmet a divat felett, persze hangsúlyozva, hogy kényelmes darabokból is találni szépeket. *A nők cipője* című novellájában, ami az 1930-as évek végén íródhatott, felszólalt a kor divatja ellen, miszerint a nők, hogy megfeleljenek a divatnak és férfitársaiknak, belekényszerítették a lábukat rettentően kényelmetlen lábbelikbe, amelyek leginkább csak korlátozták őket, és a nap végére kínzó fájdalmuk miatt kedvük is haragosabb lett. „A nők ezt a sok erőpazarlással és kinnal járó divatot azért vállalják, hogy ezzel a férfiaknak a tetszését és talán részvétét magukra vonják.”¹²² Dr. Májay Dezsőné önérzetes feministaként szólalt fel, aki a kényelmet előrébb helyezve nem a divatot és a társadalmi elvárásokat tartotta követendőnek, amelyek a korszakban a nemi szerepeket illetően is kifejezésre kerültek az öltözködésben is.

Fontos megemlíteni, hogy dr. Májay Dezsőné Evva Sárinak nemcsak a háztartás és életmód témában születtek írásai, de határozott, önálló politikai nézeteket is vallott, és ki is fejtette azokat cikkekben, novellákban, illetve irodalmi alkotásokban az élete különböző időszakában.¹²³ Pártolta a nők szavazati jogát, tanulási lehetőségeik bővítését. Az 1931-es választások során felszólította az asszonyokat Kaposváron, hogy állampolgári jogukkal éljenek, menjek el szavazni: „Szóval asszonyok, leányok, akartok-e örök gyermeksorban tengődni, vagy bebizonyítjátok azt, hogy felnőttek vagytok és gyakorolni akarjátok azokat a jogokat, élni akartok az a hatalommal, melyeket Európának csaknem összes államában jónak láttak a ti kezetekbe

¹¹⁸ MNL SML XIV. 66. Az „erős” hölgy és társai.

¹¹⁹ Érdemes-e sok nyári ruhát beszerezni? Élet, Budapest, 30. évf., 21. szám, 1939. május 21., 913–914. o. A kötő-láz. Élet, Budapest, 32. évf., 15. szám, 1941. április 13., 320–321. o.; MNL SML XIV. 66. Seregszemle ruháink felett.; A női ruházkodásról. Somogyi Újság, 13. évf., 69. szám 1931. március 25., 1–2. o.

¹²⁰ MNL SML XIV. 66. Seregszemle ruháink felett.

¹²¹ Érdemes-e sok nyári ruhát beszerezni? Élet, Budapest, 30. évf., 21. szám, 1939. május 21., 913–914. o.

¹²² MNL SML XIV. 66. A nők cipője.

¹²³ Asszonyok az urnánál. Somogyi Újság, Kaposvár, 1929. 12. 4., 11. évf., 276. szám, 1. o.; Feminizmus. Somogyi Újság, 12. évf., 294. szám, 1930. 12. 28., 4–5. o.; Asszonyok szavazzunk! Somogyi Újság, 13. évf., 144. szám, 1931. 06. 28., 1–2. o.

letenni.”¹²⁴ Dr. Májay Dezsőné felemlégeti, hogy a kaposvári nők, akik betöltötték a szavazói korhatárt, ne szégyenkezzenek beismerni a korukat és menjek el szavazni. Nemcsak Európa más országaiban kapták meg a nők a jogot a szavazáshoz, hanem itt Magyarországon is, és fontos, hogy éljenek azzal, hiszen a magyar kormány is elismerte a nők szerepét a politikai életben.

Az Angliában zajló feminista megmozdulásokat¹²⁵ nem helyeselte, sőt erkölcsi romlásnak látta. A nők „elférfiasodását” látta az erőszakos mozgalmakban. A nők úgy viselkednek, mint egy férfi, és szerinte a feminizmus támogatói a nőies erényük és jellemük elnyomásával, és a férfias viselkedésmintát utánozva szeretnének érvényesülni. Dr. Májay Dezsőné látásmódja szerint ez még inkább a női nem elnyomásához fog vezetni. Szélsőségesnek és romboló hatásúnak ítélte meg az erőszakos feminista mozgalmakat és nézeteket, mivel szerinte a nők „elférfiasodása” családban és társadalomban romboló hatású. Azokat a női tulajdonságokat, például a lágyságot, finomságot és szociális érzékenységet tiporja el, amikre a nőknek büszkének kellene lenniük és ki kellene hangsúlyozni ezeket az értékeket: *„Mert a valódi feminizmus éppen abban állna, hogy művészetben, törvényhozásban, közéletben a feminin tulajdonságokból nagyobb adag érvényesüljön, nem pedig abban, hogy az öntudatra ébredt és tehetségesebb nők elnyomják és letagadják magukban a nőt.”*¹²⁶ Dr. Májay Dezsőné szerint az igazi feminizmus az, amikor a női és a férfi nem is egyenlő félnek látja a másikat, a saját erényeik által próbálnak érvényt szerezni az életben, nem pedig a nemükre nem jellemző vonások felvétele által és egymás elnyomásával, eltiprásával: *„...hogy miközben lángoló haraggal támadtak a férfiak, mint nem ellen, tulajdonképpen azon voltak, hogy a női nemet a férfi testi és lelki habitusába bujtaszák, tehát tulajdonképpen elférfiasítsák. ...nő csak akkor valóban értékes, ha levetkezi női jellegét, szokásait, modorát, tehát eldobja magától mindazt, amit benne tulajdonképpen feminin és igyekszik férfivá tenni...”* – fogalmazta meg.¹²⁷ Úgy látta, hogy az Angliából kiinduló feminizmus „öntudat nélküli”, mert a nők nem a nőies értékeik kiemelésével próbáltak érvényt szerezni maguknak, hanem a férfiak agresszív viselkedésének utánzásával és a női lélek finomságának lekicsinylésével, és férfias tulajdonságokat elsajátítva kívántak a nemek versenyében érvényesülni. Dr. Májay Dezsőné megállapítása szerint a szélsőséges feministák a férfiak ellen

¹²⁴ Asszonyok szavazzunk! Somogyi Újság, 13. évf., 144. szám, 1931. 06. 28., 1–2. o.

¹²⁵ Dr. Májay Dezsőné a szüffrazsettek erőszakos 1908-1909-es megmozdulását látta ellenszenvesnek és elítélendőnek.

¹²⁶ Somogyi Újság, 12. évf., 294. szám, 1930. 12. 28., 4–5. o.

¹²⁷ Uo.

fordultak, mindezt úgy, hogy levetkőzték női mivoltukat és férfias karaktervonásokkal érvényesítették akaratukat.

Keresztény, katolikus alapon nyugvó világnézete is szembeötlő, ha valaki a novelláit, illetve könyveit olvassa. Regényeit mindig áthatotta az Isten közelsége és a keresztényi értékek képviselője. Novellái a keresztény katolikus élet fontosságára hívták fel a figyelmet, de ezekben a novellákban megjelent a szegények gondozásának és megsegítésének témája is. Fontosnak tartotta az egyházak szerepét a szegények támogatásában és az iskolázottság fenntartásában. Evva Sári közéleti témákkal is igen gyakran foglalkozott, a szegénygondozás sürgősségére hívta fel a figyelmet, érzelmes szavakat és gondolatokat használva a keresztényi köteleességekre hivatkozva. „*Melegen és testvéri szeretettel kell kérnünk a kaposvári intelligenciát, mutassa meg az egész országnak, hogy, ő is képes arra, amire más városok képesek voltak, hogy a krisztusi irgalom nevében az utca sarából felemeljék, szeressék és gondozzák az ő szegényeiket, akiket Krisztus reájuk bízott.*”¹²⁸ Ezt a felszólalást 1930-ban jelentette meg a *Somogyi Újságban* *Éheztem és nem adtak enniem* címmel, hogy felhívja a kaposvári társadalom figyelmét arra, hogy a szegényeket a közösségnek támogatnia kell Krisztus nevében.

1942-ben a könyvnap alkalmából filozófiai mélységű műve született arról, hogy a korabeli olvasói szokás arra összpontosult, hogy az emberek minél több könyvet olvassanak, mert ez volt a társadalmi elvárás a műveltebb rétegeknél, de ez oda vezetett – és erre hívta fel a figyelmet dr. Májay Dezsőné –, hogy a könyvek által közölt értékeket és eszméket az olvasók igazából nem gondolták át és élték meg. A mennyiségi szemlélet érvényesült a minőséggel szemben: „*...De a sok fel nem dolgozott benyomás, az olvasmányok sokfélesége olyan lelki zsúfoltságot és kuszaságot idéz elő, hogy a legtöbb olvasó egy-egy mélyebb benyomást leszámítva, gyakran nem tudja, kitől, mikor, hol és mit olvasott? A válogatás nélkül való olvasás és idegességig menő betűfalás sohasem lehet a lelki kulturáltságnak az alapja.*”¹²⁹ Dr. Májay Dezsőné, aki maga is szeretett olvasni, az értelem és ész nélküli olvasást egy rossz, lelkileg megterhelő szokásnak látta, mivel a figyelmetlen olvasás összezavarja az olvasót. Egy ember, aki olvas, akkor fog tudást magába szívni egy könyvből és megérteni a tanulságot, ha valóban elmélyed benne és megpróbálja megérteni a könyv üzenetét, üzenete olvasóinak.

Mint keresztény katolikus hívő, az író a vallásos regényeket pártolta, és a szülők figyelmét is felhívta arra, hogy csak olyan könyvet adjanak gyermekik kezébe, amelyből lelkileg,

¹²⁸ Éheztem és nem adtak enniem. *Somogyi Újság*, 12. évf., 98. szám, 1930. május 1., 1. o.

¹²⁹ Elmélkedés a könyvnapról. *Magyar Kultúra*, szerk. Vid József, Budapest, 29. évf., 12. szám, 1942. június 20, 181. o.

érzelmileg, morálisan gyarapodhatnak és hitük elmélyülhet. Úgy tartotta, hogy a kereszténység és általában a vallásosság az életnek a mozgatórugója, hisz az ateisták is a vallásból nyerik a saját ellentétes véleményüket: „Gyűlöletük lobogó, és hit ellenes fénye világítja be írásaikat, de azért mégis ők is ebből az örökké való áramkörből merítenek minden inspirációt.”¹³⁰ *Unalmas-e a keresztény világnézetben alapuló irodalom* című novellájában Evva Sári a keresztény hit időtállóságát azzal érvel támasztotta alá, hogy az ateisták is a katolikus hit megvizsgálása révén tudnak véleményt alkotni. Továbbá értekezésében, ahogy a cím is utal rá, felvetette a kérdést a keresztény irodalom unalmas voltáról az ifjúság számára „*De mint mindennek, annak is magyarázata van, miért nem szereti a fiatalság és miért viseltetik a fiatalságnak igen széles rétege előítélettel minden kimondottan keresztény világnézet alapján álló irodalommal szemben.*” Dr. Májay Dezsőné meglátása szerint a korabeli ifjúság nem olvas keresztény műveket, mert unalmasnak, vontatottnak, elavultnak találták azokat. „*Keresztény világnézet ... soha nem szegődhet bűnpártolónak*” állapította meg. Kifejtette, hogy a vallásos regények az életről szólnak, nem pedig a kalandos és megbotránkoztató romantikus élményekről, így nem csoda, hogy ezeket a könyveket, inkább az idősebb korosztály veszi a kezébe, akik már ezeket megtapasztalták és lelki megnyugvásra vágynak.¹³¹ Az értekezésből kitűnik, hogy éles szemmel látta az író a korosztályi sajátosságokat, illetve a generációk közötti különbségeket, morális, szellemi és lelki értelemben egyaránt.

Dr. Májayné alakjának, munkásságának sokszínűségét bizonyítja, hogy regényeken, novellákon kívül még színdarabokat is írt. Sajnos teljes egészében kevés maradt fenn ezek közül.¹³² Ezeket nem adta ki, de színpadi művei nagyjából 1930-as években keletkeztek. Ezekből csupán egyet publikált, amit színpadra vinni tudott, ez viszont kiugró sikert aratott a somogyi sajtó szerint. *A kis ördögök éjszakája* című gyermekeknek szóló gyermekszíndarabról van szó, amit 1928-ban közölt a *Budapesti Hírlapban*.¹³³ 1929-ben, a Szociális Misszió Mikulás napi teadélutánján mutatták be a darabot, amely a sajtó híradása szerint hatalmas sikert aratott. „*Az előadott műsor legnagyobb sikert elért száma kétségen kívül a dr. Májayné által írt rendkívül bájos meseszövéssű "Kis ördögök éjszakája" c. gyermekdarab volt.*” Az előadást a nézőközönség is jutalmazta, ami egyaránt szólt a darab írójának és a kicsi színészeknek és a közreműködőknek is. „*...játszani kezdtek a kis „színészek” olyan elragadóan, hogy szünet nélkül*

¹³⁰ MNL SML XIV. 66. Unalmas-e a keresztény világnézetben alapuló irodalom?

¹³¹ Uo.

¹³² MNL SML XIV. 66. Klárka szolgál, aki egy fiatal lányt követ nyomon, aki szolgálólányként dolgozik. Mata Hari a kémnő életét dolgozza fel színdarabként, illetve több töredékes színdarab, ami fiatal lány főszereplőről szól, de nincs meg sem az eleje sem a vége.

¹³³ Budapest Hírlap, 48. évf., 277. szám, 1928. 12. 6., 1–2. o.

zúgott a taps s morajlott az elragadtatás hangjaitól a terem.”¹³⁴ A főszerepben egy Lajkó nevű kisfiú állt, aki a Mikulást várja, és túl izgatott, hogy aludni menjen. Anyukája nem volt otthon, mert társaságba ment, a nevelőnője fektette le, aki elmondta neki, hogyha nem fekszik le időben, jön egy ördög és elviszi. Lajkó nem hallgatott nevelője intő szavára, és mivel fennmaradt a Mikulást várni, eljött érte egy ördög és elvitte a pokolba, ahol a Mikulás bácsi csodálatos módon segített neki onnan kijutni. A történet végén kiderül, hogy Lajkó beteg és a magas láz miatt álmodott rosszat és a Mikulás, aki megmentette az nem volt más, mint egy doktor. A történet tanulsága szerint a gyerekeket nem szabad ijesztegetni az ördögökkel és az ördögkultusszal, illetve, amire dr. Májay Dezsőné figyelmet fordított, hogy nevelők helyett az anyák foglalkozzanak a gyermekeikkel.

Utoljára de nem utolsó sorban rendszeresen publikált a Kaposvári Katholikus Értesítőben is.¹³⁵

Összegzés

Dr. Májay Dezsőné korában és Somogy vármegyében igen nagy ismeretségnek örvendő, befolyásos személyiség volt, aki sajnos, mint sok más, a kommunista rezsim nézetei és vallásossága miatt kitörlődött a köztudatból, annak ellenére, hogy munkájával mindig a közjót segítette és vagyonát is a köz javulására fordította. A megyében működő mindegyik karitatív szervezetnek fontos tagjaként működött közre, példát mutatva a társadalomnak, hogy az adakozás, a hátrányos helyzetűek megsegítése mindenkinek a kötelessége és nem lehet elsiklani felette. Családi élete tragédiákkal volt övezve – mivel mindegyik fiát elvesztette –, de ezek a sorscsapások sem sújtották le annyira, hogy írói munkásságát és karitatív tevékenységét abbahagyva elefántcsonttoronyba zárkózzon, távol a közélettől. Karitatív munkája sokakat segített ki a nehéz helyzetekből, és rendíthetetlen fáradozásai a lakosság, környezete javát szolgálták. A Somogy vármegyében, Kaposváron működő mindhárom nagy, szegényeket segítő Egyletnek a tagja volt: a Jótékony Nőegyletben is aktív szerepet vállalt, azonban az itt kifejtettnél sokkal tevékenyebb volt az Anya- és Gyermekvédő Egyesületben, ahol 1927-től 1942-ig az alelnöki pozíciót is betöltötte, valamint a Szociális Misszióknak is központi alakja volt, ahol a kultúrdélutánokra legtöbbször ő hívta le Budapestről az előadókat széles ismeretségi köre miatt. 1942-

¹³⁴ Somogyi Újság, 11. évf., 280. szám, 1929. december 8., 5. o.

¹³⁵ A Kaposvári Katholikus Értesítő 1925 és 1944 között jelent meg havonta, azonban csupán nagyon kevés példánya maradt fenn, hogy miért, arra a Takáts Gyula Megyei és Városi Könyvtár munkatársai is csak feltételezésekkel tudtak szolgálni. A dr. Májay Dezsőné által írt cikkekről a Somogyi Újság számolt be, azonban csak cím nélkül, csupán arra hívva fel az olvasóik figyelmét, hogy ő publikált az értesítőben.

ben lelkes munkájáért a misszió élére mint elnöknőt is kinevezték. Cselekvő vágya igazi példaképként lebeg a szemünk előtt, aki megérdemli az utókor tiszteletét.

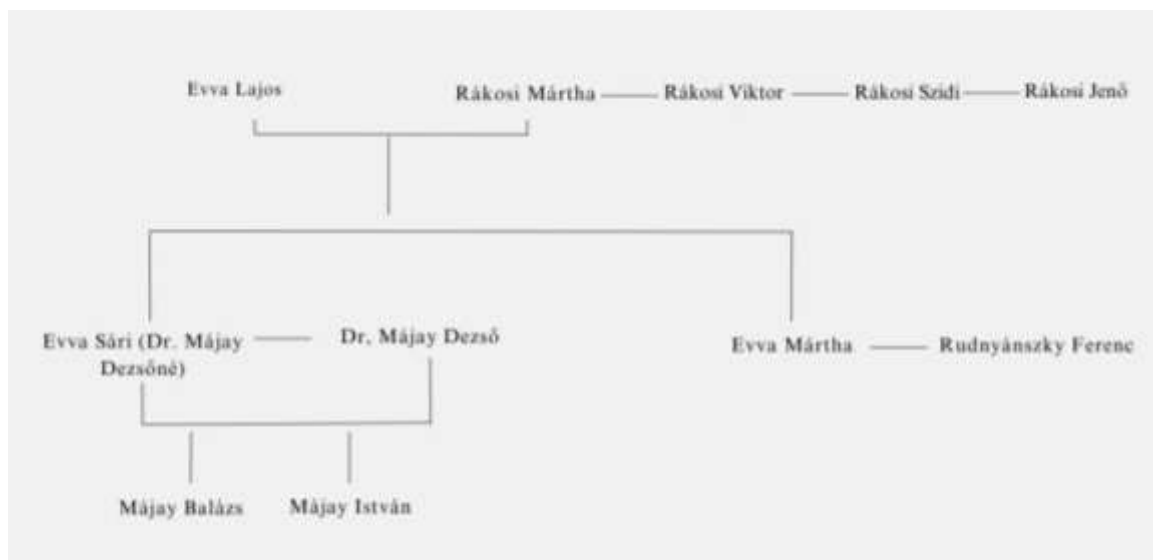
Dr. Májay Dezsőné íróként a keresztény nőket, köztük a fiatalokat is megszólította műveivel, amikben a jó háziasszony szerepére is felhívta figyelmet. Történeteiben a fiatal önmagát kereső lányok életét mutatta be, akik különböző hivatásokban teljesedtek ki, de mindegyikük megtalálta önmagát és a boldogságát. Dr. Májay Dezsőné Evva Sára életének emberi ars poeticájának fő jellemzői az állhatatosság, a történelmi kataklizmák át- és megélése úgy, hogy az esendő ember nem válik a történelem áldozatává, egyéni sors tragédiája, szilárd jelleme, szociális érzékenysége példaképül szolgál, valamint további kutatásra is ösztönöz. Könyveiben és novelláiban megjelenik a jóképű, gazdag férfi, akinek azonban szándékai hamisak, ezzel figyelmeztetve a fiatalságot, hogy ne ítéljenek elhamarkodottan. Novelláiban útmutatást adott a fiatal, de akár már tapasztaltabb hölgyeknek is, hogyan érdemes gazdaságosan vezetni egy háztartást, miközben a magyar ipart is támogatják. Országosan a katolikus sajtó elismerte munkásságát, független kritikusoktól sem kapott teljes mértékben rossz véleményt. Országos sajtóban 1906-tól egészen 1944-ig publikálta műveit. A *Somogyi Újságban* és az *Új-Somogyban* is rendszeresen jelentetett meg írásokat. Ars poeticája az önmagukat kereső fiatal lányok érzéseire alapozta, illetve a keresztényi nézetekre. Művei 1944-ig színesítik és ékesítik mind az országos, mind pedig a somogyi sajtót, valamint könyvei értékesebbé tették a magyar irodalmat.

Dr. Májayné széleskörű irodalmi műfajokban csillogtatta meg tehetségét, írt ifjúsági regényeket fiatal leányoknak, újságcikkeket, amelyek a közélettel foglalkoztak, valamint novellákat, melyek tanulságokkal szolgáltak a hölgyek számára. Novelláiban hű maradt a keresztény katolikus vallás nézeteihez és tanításaihoz. Komplex személyisége és írói ars poeticája, a keresztény vallásosság és a belső vívódások gyönyörű ábrázolása, valamint szociális érzékenysége a társadalmi problémákra novellái és könyvei olvasásával és értelmezésével kiválóan látszik. Korrekten mutat példát, mint ahogy azt előző fejezetben bemutattam, de írói munkásságával is mindig a rosszabb helyzetben lévők megsegítésére törekedett tanácsai hasznossága vitathatatlan, mint ahogy önazonossága is. A somogyi sajtót és az országos lapokat írásai színesebbé tették és munkái mindig a releváns társadalmi problémákra hívták fel a figyelmet.

Továbbiakban is folytatni szándékozom életének kirakós darabjait összerakni, műveinek és személyes sorsának összefüggéseit feltárni és kontextusba helyezni. További kutatómunkát igényel az író nő töredékes színdarabjainak a feltárása, valamint az országos irodalmi elitben betöltött szerepének elemzése és reputációjának vizsgálata. A jövőben szeretném még szélesebben feltárni a kapcsolati és szociális hálóját.

Mellékletek:

1. számú melléklet: Dr. Májay Dezsőné családfája

2. számú melléklet:

Dr. Májay Dezsőné Kaposvári Jótékony Nőegylet Díszközgyűlésén elhangzott beszéde¹³⁶

„Az előttem szólók a szeretetnek, megértésnek, az ünnepi örömnél oly meleg gondolatait tolmácsolták, hogy én szinte zavarban vagyok és bocsánatot kérek, hogy még én is felszólalok. Úgy állok, mint letarolt mezőn, amelyről már minden virágot leszedtek előlem.

Mégis a Nőegylet választmányának felvirágzásában, de még saját szírmomnak impulzusát is követve, engedjék meg, hogy még egyszer tolmácsoljam azoknak a Névtelen Százaknak köszönetét, akiket a Kaposvári Jótékony Nőegylet istápol és nyomorában megsegített és akikre nézve a legfontosabb sokszor sorsdöntő volt az özv. Polányi Lajosné áldásos és jótékony élete és annak az Egyesületnek a működése, amelyet ő alapított és mind e mai napig vezet. Bevallom azt is, hogy ez ismeretlen százaktól nem kaptam szabályszerű megbízást, mert hiszen nincsenek Egyesületeik, elnöknők és választmányuk. Ezeknek csak nyomor társaik vannak és van élő és vérző emberi szívük, amelyet a nyomornak szege és korbácsa a felszaggatott és amelybe özv. dr. Polányi Lajosné vezetése alatt álló Kaposvári Jótékony Nőegylet kifogyhatatlan tüzelemnek csepegtette a jóság és irgalom balzsamát. És mivel valami kis hála megéri csak van az emberi szívekben, személyben ez ismeretlen százak nem jelentenének vétőt, sőt

¹³⁶ MNL SML X. 206. A Kaposvári Jótékony Nőegylet Jegyzőkönyve.

örömmel fogadnák azt, hogy valaki az ő nevükben üdvözlje azt a nemes lelkű asszonyt, aki példaadó módon 40 évig viselte az ő kedvükért irántuk való szeretetből, segíteni akarás és segíteni tudásból a jótékony Egyesület elnökségének sokszor tövis koszorús sorsát.

Ha összeszedegethetnénk az ismeretlen százaknak hála szikráit és elhozhatnám ide, hogy azok világítsanak ebben a teremben. Mindenki maga az ünnepelt is boldog ámulással nézné és csodálkozna, hogy 40 éves működése alatt mennyi fényt, mennyi hálát termelt ki jótékony működésével. És ha össze tudnám gyűjteni a felszárított könnyeket, hogy fűzerbe fonva átnyújtsam azokat, oly királyi ajándékokat adnék ezzel, amilyent itt még nem viselhetne senki rajta kívül, habár itt együtt vannak mindazoknak képviselői, akik Kaposvárott charitással foglalkoznak. Mert habár most már nagyon sok történik is a nyomor enyhítésére, egyik Egyesület, vagy elnöknő sem tekinthet vissza negyven évnek gazdag munkásságára.

Bátran mondhatjuk és egy kaposvári jótékony Egyesület sem neheztelhet meg ezért, hogy a mostan működő Egyesületek díszesasszonya ág, lomb és virág, de minden Nőegyesületnek gyökere itt, az özv. dr. Polányi Lajosné által alapított Egyesület volt, amely annak idején egyedül hordta vállán a szegények segítésének nehéz munkáját. De ez a szép felemelő ünnep nemcsak az összes jótékony Egyesületnek az ismeretlen százaknak, hanem az egész város minden asszonyának is ünnepe. Minden százaknak van külső és belső története. Így is mondhatnánk van láthatatlan története. A látható történetek az, amikor a város falai a pusztaságból kiemelkednek és egyre növekednek, egyre több és több intézményt létesítenek. Ez a város látható története. A másik látszólag elmosódó és jeltelen, az maga az emberi élet, amely a falak között hullámszik. A városok fejlődésének alapját a férfiak tudása, munkája viszi előre, az általuk kemény életharc teszi lehetővé a városok falai között az életet. Lehetővé a férfi munka teszi a városok fejlődését, de elviselhetővé csak a feminin jóság. – Mert a falaik verejtékből emelkednek és az utcákat vér és könny öntözi és az élet elviselhetetlen volna, ha a női kezek sebkötöző puha ujja nem ismerné a segíteni tudás és segíteni akarásnak, azt az ezer és szerető módját amellyel az embertársának segítségére siethet. A falak között ép úgy mint a konyhákban, mint a palotákban az élet elviselhetetlenül rideg és sivár, ha a nők a szeretet arany fátylát nem borítanék reá a mindennapi élet bántó prózájára. –

És ezért szívből jövő meleg ünnepünk ez nekünk, mert özv. Polányi Lajosné személyében tulajdonképpen a feminin jóságot ünnepeljük. Ezt a gyógyító erőt, ezt a nagy szépségét az emberi életnek, amely nélkül üres és örömtelen volna a gyermek élete és viszhangtalan, egyedül valóság a férfi élete. –

A férfiak munkásságukat és tudásukat adják, a nők pedig önmagukat. Ez a legtökéletesebb szeretet. Az Írás is azt mondja: „Annak szeretete pedig tökéletes, aki önmagát adja.”

Ezért az önmagát adó tökéletes szép szeretet példáját fogadja el kedves Nina néni Kaposvár minden asszonyának hálaíját.

Kaposvár városánál láthatatlan történetébe neve örökre aranybetűkkel van beírva. Ha találkozunk a város utcán rózsás arcú gyermekekkel, fogadja el mosolygását és rózsás arcocskáját, mint szívet melengető drága ajándékot és gondoljon arra, hogy ez a gyermek talán azért van, azért rózsás az arcocskája, mert valahol egyszer, mikor a kétségbeesés ütött tanyát a nélkülöző családnál és talán még az öngyilkosság sötét gondolata is ott vigyorgott, belekopogott a Jótékony Nőegylet irgalom adományával és sebeket hegesztő jóságával vissza vezette a kétségbeesett családfőt a szegény keserű szemű anyát az életbe. – Bizony egészen biztos bár igazolni az okirat pontosságával ezt most már nem lehet, hogy igen sok családot tört lelkű embert, sebzett szívet, tüzelő, orvosság és meleg ruhákkal mentett meg a Jótékony Nőegylet a sokszor oly fájdalmas, oly áldozatos és mégis pazarló szépségükben oly a gazdag élet számára.

Az Ismeretlen Százakkal együtt kérem a jó Istent adja, hogy még sokáig folytathassa áldásos működését az Egyesület élén.”

Források és irodalom

Levéltári Források

Dr. Májay Dezsőné Evva Sári Kéziratai. Magyar Nemzeti Levéltár Somogy vármegyei levéltára, Fond XIV. 66.

A Kaposvári Jótékony Nőegylet jegyzőkönyve, 1891–1931. Magyar Nemzeti Levéltár Somogy vármegyei levéltára. Fond X. 206.

Források

Balásházy Péter: Nővérek. Glória. Rákosi Jenő. Budapesti Hírlap Újságvállalata, Budapest, 1907.

Balásházy Péter: Egy kisleány gondolatai és egyebek. Rákosi Jenő. Budapesti Hírlap Újságvállalata, Budapest, 1907.

Balásházy Péter: Felajánlás. Szent István-Társulat, Budapest, 1929.

Szakirodalom

Aranyosi Magda: Lázadó asszonyok – A magyar nőmunkásmozgalom története 1867–1919. Kossuth, Budapest, 1963.

Asszonysorsok a 20. században. Szerk. Balogh Margit – S. Nagy Katalin. BME Szociológiai és Kommunikáció Tanszék – Szociális-és Családvédelmi Minisztérium Nőképviselési Titkársága, Budapest, 2000.

Böhm Antal: A XX. századi magyar társadalom. Korona, Budapest, 1999.

Dr. Csillag Attila: Közjegyzők Közlönye 2011. (15/58. évfolyam), 3. szám. 81–84. o.

Dr. Hoss József: A kaposvári plébánia történet, Egyházmegyei Könyvnyomda, Veszprém, 1948.

Fedeles-Czeferner Dóra: Hattyúdal. In: Nők a hátszágban. Női sorsok és szerepek a második világháború alatt. Szerk. Virányi Péter. Kronosz, Pécs, 2022. 253–276.

Fedeles-Czeferner Dóra: Nőmozgalom, nemzetköziség, önreprezentáció. Feministák az Osztrák-Magyar Monarchia alkonyán. Kronosz, Pécs, 2023.

Gyáni Gábor: A nő élete – történelmi perspektívában, Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történelemtudományi Intézet, Budapest, 2020.

Időablakok. Válogatás a szociális testvérek második világháborús feljegyzéseiből, dokumentumaiból. Szerk. Petrás Éva. Barankovics István Alapítvány – Gondolat, Budapest, 2022.

Járatlan utakon a lélekvezetésével. Tanulmányok a Szociális Testvérek Társasága magyarországi történetéből. Szerk. Petrás Éva. Barankovics István Alapítvány – Gondolat, Budapest, 2023.

Kéri Katalin: Hölgyek napernyővel. Nők a dualizmus kori Magyarországon 1867–1914. Pro Pannonia, Pécs, 2008.

Nők a hátszágban. Női sorsok és szerepek a második világháború alatt. Szerk. Virányi Péter. Kronosz, Pécs, 2022.

Paál László: Somogy Megye sajtója (1863–2007). Axel Springer-Magyarország Kft. Somogy Megyei Irodája, Kaposvár, 2010.

Palasik Mária – Sípos Balázs (szerk.): Házastárs? Munkatárs? Vetélytárs? A női szerepek változása a 20. századi Magyarországon. Napvilág, Budapest, 2005.

Papp László: Nem csak kötő, kendő és fakanál. Bácskossuthfalvi–omoroviczai nők. Monográfia Helytörténeti Egyesület, Bácskossuthfalva, 2023.

Pető Andrea (szerk.): Társadalmi nemek képe és emlékezete Magyarországon a 19–20. században. Nők a Valódi Esélyegyenlőség Alapítvány, Budapest, 2003.

Püski Levente: Demokrácia és diktatúra között. A Horthy-rendszer jellegéről. In: Romsics Ignác (szerk.) Mítoszok, legendák, tévhitek a 20. századi magyar történelemről. Osiris, Budapest, 2002. 208–233.

Slachta Margit: A sajtó nyilvánosságában. Válogatott írások róla és tőle. 1908–1949. Szerk. Petrás Éva – Slachta Boglárka Lilla. Barankovics István Alapítvány – Gondolat, Budapest, 2022.

Romsics Ignác: A Horthy-korszak. Válogatott tanulmányok. Helikon, Budapest, 2017.

Romsics Ignác: Magyarország története a 20. században, Osiris, Budapest, 2010.

Szécsi Noémi: Régen minden lánynak jutott férj. A nők neveltetése és szereplehetőségei a 19–20. századfordulóján. Park Könyvkiadó, Budapest, 2024.

Virányi Péter: „Rosies the Riveter”. In: Nők a hátszágban. Női sorsok és szerepek a második világháború alatt. Szerk.: Virányi Péter. Kronosz, Pécs, 2022. 227–252.